

Дара Корній

ЩОДЕННИК МАВКИ

від лауреатки конкурсу

Дара Корній Щоденник Мавки

предоставлено правообладателем

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=10215175

Дара Корній «Щоденник Мавки»: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»; Харків; 2014

ISBN 978-966-14-8171-7, 978-966-14-8167-0

Анотація

Для Магдалени світ зруйнувався тієї миті, коли її чоловік оголосив, що має коханку – молоду, вродливу, успішну. Гранітна плита, яка була дахом її старого світу, впала... та не прибила, а, навпаки, вивільнила Магду. Та щоб усвідомити це, спочатку треба було дістатися дна... Учорашня сіра миша зі зболеним поглядом перетворилася на жінку, яку вона бачила вві сні, – красиву, впевнену, владну... Мавку, яка вміє зачаровувати чоловіків та розбивати їхні серця – але у власне не впускати нікого. Та життя плете свої візерунки, і одного разу два шляхи, яким долею судилося бути одним, зійшлися... Та не все так просто. Бо кохання може стати оманю.

Содержание

Передмова	4
Розділ I	8
1. Несправжнє	8
2. Склянка з водою	20
3. Машка	26
4. Чи так, чи сяк – не пропадеш, бо козак	33
5. Те, що повище зір	37
Кінець ознакомительного фрагмента.	41

Дара Корній Щоденник Мавки

Передмова Збірка таємниць

У ваших руках опинився щоденник, чужий щоденник. Ви знаєте, що можете його прочитати, ніхто й не довідається і слова не скаже... «Звісно, читати! То цілий світ, у який тобі волею випадку дозволено зазирнути Вищими силами...» – торочить підсвідомість, а розум застерігає: «Нечемно читати чужий щоденник. Та ще й чий – Мавчин... Хтозна, куди заведе тебе ця химера...»

Від того, до кого ви дослухаєтеся, залежить значно більше, ніж кілька наступних днів, відведених на читання. Можна поставити цю книжку на найдальшу полицю і зараз же забути про неї. А якщо таки наважитесь прочитати, далі буде кілька тижнів спогадів, роздумів, переосмислень і, можливо, зустрічей, яких давно чекаєш. Бо все це Дара Корній заклала в рядках, між рядків і поза рядками «Щоденника Мавки».

Звісно, ви читали про Мавку в «Лісовій пісні» Лесі Українки, знаєте, що вона – лісова німфа, донька верби, яка закохалася в земного чоловіка. Ви чули і про Чугайстра – міфічного персонажа, який, звабивши, занапастить Мавку... Такі казкові, такі далекі від реальності персонажі в романі Дари Корній відкриваються по-новому, несподівано просто і близько. З теплої казки – в обпечені холодом будні: вірна віддана дружина враз стає жінкою, що міняє чоловіків як навіть не рукавички, а панчохи. Одружений зі своєю музою художник після розлучення тікає від світу у самотність і віддається творчості... Успішна, але бездітна жінка, відпустивши чоловіка до іншої, яка народила йому дитину, перетворюється на алкоголічку-бомжиху... Заможний мужчина за допомогою найманця-ловеласа і непристойно великих грошей марно намагається купити любов тієї, у яку закохався... Хто і кого може і мусить врятувати? І хто кому Мавка, Чугайстер та вовкулака?...

Зорієнтуватися на перехресті, правильно прочитати знаки і відчутти попутний вітер непросто – і в легенді, і тим паче в реальному житті. Та все під силу тоді, коли знаєш, куди і заради чого йдеш. Важливо рухатися, йти, пересуватися – навіть тоді, коли втрачено сенс. Важливо зберігати серце чистим і гарячим, навіть коли його наче рідким азотом облили і присипали попелом... Важливо рухатися з вірою, що кожен рух – це крок назустріч. Хай різними шляхами. Через такі несхожі й такі однаково дошкульні перешкоди. Рухатися, щоб нарешті зустрітися. Зовсім випадково. Та чи ж випадково?...

Не одну і не дві таємниці ховає в собі ця книга. А таємниця – як двосічний меч: містить інформацію, яка водночас прагне бути відкритою і залишатися закритою... Та й відкривається таємниця не всім, а тільки тим, хто має в собі її відгадку... Таємниці найзручніше зберігати у легендах, притчах і щоденниках, може, через це «Щоденник Мавки» складається з історій-притч, історій-легенд і однієї наскрізної історії, яка водночас є і притчею, і легендою.

Є книги, про які кажуть, що вони легко читаються, – це саме про новий твір Дари Корній. Є романи, про які довго думаєш і розповідаєш знайомим у хвили відвертості, – це саме про «Щоденник Мавки». Він писався в буремний час і несе в собі імпульс до пошуку правди та відкриття таємниць. Спочатку здається, що чужих, але перше враження буває оманливе... Особливо тоді, коли в справу вступають Вищі сили, за провідницю в них – досвідчена чарів-

ниця слова Дара Корній, а у ваших руках збірка таємниць (чужих, але наскільки чужих? От у чому питання!) – «Щоденник Мавки».

Ольга Хвостова

* * *

*Для щастя потрібні двоє.
Так сказала мама*

*Як солодко грає, як глибоко крає, розтинає мені груди, серденько
виймає...*

Леся Українка. Лісова пісня

Я – Мавка!

Я душа мамі верби. Її кров та її серце. Чи житиме моя матуся, коли я її залишу? Ніколи про це не запитувала, та звідкись знаю, що житиме, бо навіть вона знає, що рано чи пізно я назавжди від неї піду. Не на одну ніч чи на день, щоб побавитися зі своїми сестрицями. А назавжди. З Мавками таке завжди трапляється. Але мама верба це переживе, вона стане прихистком для іншого юного серця і буде довгими зимовими ночами розповідати добрі казки, колихати на своїх руках-віттях.

Я – Мавка. У мене каро-зелені очі та довге темне волосся. Я не схожа на жодну з своїх посестер. Бо вони всі блакитнооокі білявки чи синьооокі русявки. Я – інша, бо народилася в найтемнішу та найдовшу в році ніч. Душа юної дівчини, яка вміла любити, та не змогла втримати ту любов, заблукала в нашому лісі, втомлена, заснула посеред білої галявини і... Тоді народилася Я. Мама верба каже, що мої очі при народженні були наче аметисти, та коли настала весна – вони враз змінили барву.

Весна! Я люблю весну. Вона ніжна та лагідна, наче матуся. То вона подарувала мені своєї смарагдової барви, і мої очі посвітлішали...

Я – Мавка.

Дитина природи. Я люблю, як вітер небом потішно жене до водопою небесного хмариконі. Я люблю роздивлятися, як сонечко ясне своїми ніжними пальчиками заплітає щоранку пишні коси днині, а на ніч розплітає їх, вкладаючи днину спати на шовковисті багрянні перини. Люблю батечка-місяця і його милі танці у високості, танці з зірками та поміж зірок. То незбагненно – засинати під хори тих небесних створінь. Я люблю квіти, бо вони такі вигадливі розповідальники. Люблю птаство, крилатих вісників добрих та справедливих новин. Люблю звірів у лісі, бо кожен з них має свою історію – дивну та завжди цікаву. Люблю трави – оті, смарагдово-шовкові, які вчать мене дорожити життям. Люблю ранкову росу, яка запалюється вранці від сонця барвистою веселкою. Люблю небесні та лісові хори. О, світоньку мій великий, я так тебе люблю!

Я – Мавка.

Кажуть люди, що я не маю душі. Та хіба то правда? Я вмію любити, а чи вмієте любити ви? Користатися тілом – ще не означає мати в ньому душу...

Я – Мавка. Я люблю, я просто люблю. І я люблю його. Боюся і люблю. Свого Чугайстра. Чоловіка, що так п'яно та солодко грає на сопілці. Виймає з тебе всесвіт, запалює в тобі світло. Він – Чугайстер, лісовий чоловік, убивця мавок. Тільки-но народилася, як мама верба розповіла мені про них – отих лихих убивць Чугайстрів, які блукають лісами в пошуках мавок для того, щоб порішити їх. «Чому вони вбивають нас?» – запитувала спантелічено я. Мама сумно гойдала віттям. Чи вона знає? А чому сонце сходить, ніч надходить? Така природа

певних речей, які не потребують пояснень. «Остерігайся Чугайстра, дочко, і як би він п'яно не звав тебе, не зачаровував своїми словами та музикою – не вір. То – омана! Чугайстри не вміють любити!»

А Чугайстри приходять щоночі. Усідаються на галявині, виймають свою калинову сопілку і грають. Ох, як вони грають – душу з тебе виймають... І не одна з нас піддалася чару тої музики, вийшла зі сховку, покинувши маму назавжди... А красень Чугайстер, убраний у білу чугу, зазирає своїми блакитними оченятами в душу Мавці, брав за руку і вів за собою. І Мавка зваблено йшла, йшла, щоб не повернутися, і тільки вітер наступного ранку приносив сумну вістку від неї – прощальну пісню.

У кожної Мавки свій Чугайстер. Коли прийшов мій, я його відчула, він ще не почав грати, та я вже знала – то за мною. Бо я – його Мавка, а він – мій Чугайстер...

Він дуже довго приходив. Бо я була доброю чемною донькою своєї мами верби. Я завчила її урок, запам'ятала його. О, як мені хотілося вийти йому назустріч першої ж ночі, станцювати в місячному сяйві, та... Я не виходила. Бо я – Мавка, а він – убивця Чугайстер. І я, завмираючи, слухала палку музику його сопілки, і серце моє плакало та тужило, сміялося та раділо. А ще... воно вперше та востаннє кохало. Кохало мого Чугайстра. І одної літньої ночі я не втрималася: хай я помру, хай він мене зжере, як подекують злі язики, зжере чи втопить, але це буде після. А зараз я йду слідком за музикою. Адже я – його Мавка.

Ця ніч була незвичайна. Вона засвітила для нас вогні-світлячки, місяць проклав зоряну стежку. Мій Чугайстер грав, і співала моя душа, піднімаючись аж у піднебесся, співала так, що від розімлілості росю вмилася земля та лагідно дрижала тиша. І я не втрималася. Поцілувала свою матусю і випурхнула на волю. До нього, в обійми музики, у його міцні обійми. І він ніс мене на руках, пригортав ніжно до себе. Зазирала я у його очі: там стільки неба розлило, неба та тепла. Хтось колись переконував, що там живе тільки зимовий день та крига. То неправда. Там – небо.

Він пестив мої перса, цілував очі, уста, кожен вигин тіла, кожну ямку на ньому, пальці рук, пальці ніг... І я ставала під його руками рікою, стікала додолю живою водою, гойдалася в небі зіркою першою, падала вниз зорепадом, щоб воскреснути...

То була незбагненно щедра ніч... Яка закінчувалася. Світанок підкрадався до нас, наче злодій. Роса впала на моє волосся та на його руки. Роса вмила мої очі та його уста. Він узяв до рук сопілку калинову та заграв, заграв для мене... Палко та нестримно, наче востаннє...

Я стояла над прірвою, над бистрою рікою. Черемош бурхливо ніс свої води. Я стояла на кручі і дивилася вниз, я слухала душу мого Чугайстра, голос калинової сопілки. Я була щаслива! Уся співала, ставала небом, зорями, хмарами, вітром... і мені враз захотілося стати птахою і від кохання злетіти в небо. Перший сонячний промінь ніжно ковзнув по горі. Легкий докір був у тому вітанні. Вітер зачався у вітті столітніх смерек, бо він чекав, бо він поштар, що приносить від мавок погані вісті. А я не зважала, бо мій Чугайстер грав, а в мені росли та міцніли крила. О, як вабить це бездонне небо вгорі, як зве це безконечне небо внизу. Я – Мавка, яка кохає, і чи потрібні кохання крила? Хочеш літати – лети, і я...

...полетіла!

Прокинулася...

Мені часто сниться цей сон. І я знаю тепер, хто він – мій Чугайстер. Я можу назвати вам його ім'я, прізвище, місце праці та домашню адресу. О, я щоразу прокидаюся тоді, коли, відриваючись від землі, в останній момент озирнувшись, замість закоханих очей Чугайстра натикаюся на очі вбивці, очі звіра, лихі, бездушні, холодні, крижані... Там немає неба, там захована зима – холодна, відчайдушно бездушна.

І я, я сполохано падаю. Не знаю тільки – у небо чи в провалля, бо...

*Я – Мавка...
І це моя історія.
Де сон став реальністю.
І я додивлюся його до кінця...*

Розділ I Чуже небо

1. Несправжнє

Що відбувається, коли настає кінець світу? Світу, створеного ним і тобою для щастя. Світу, виплеканого любов'ю, добрими намірами, наснагою, бажаннями, прагненнями, сподіваннями. І той світ ураз починає валитися.

Небо над головою, яке ти вважала майже ідеально блакитним, дрібно поцятковане правильної форми хмарками (звісно, як же ж без них), чомусь перетворюється на кусень пластику. І той пластик, як з'ясується згодом, доволі грубо замальований брудною фарбою. І сонце, оте найсправніше, найлагідніше, зовсім не сонце, а лише жарівка, навіть не стовольтова. Воно мляво мерехтить від перепаду напруги в мережі і от-от згасне. А смарагдова трава під ногами? Ох-ох, жінко! То зовсім не трава. Нахилися, торкнися рукою. Усе неправжнє, груба робота: нитки зеленого кольору наклеєні на чорний картон. Чорний картон замість справжньої землі. І так з усім, до чого торкаються твої руки, твої очі, уста...

Божевілля. То рожеві окуляри падають і розбиваються. О, ти б ніколи не наважилася їх зняти, якби знала, що чекає тебе. Дурепо, навіщо ти зняла окуляри? Так-так, бо вже краще померти, аніж прийняти *таку* правду. Але ти жива.

ЖИВА!

І вся правда, гірка, солодка, масна, глевка, потворна, потороча, тепер перед тобою... Коли з личин найближчих людей спадають маски, під ними з'являється вона – правда.

Можна зробити надзусилля та відвести очі від того видива. Але ти не відвертаєшся. Знічено дивишся на розбиті рожеві окуляри під ногами, а тоді сердито і трохи розгублено топчешся по скельцях, щоб не було спокуси склеїти та повернути їх назад. Усі діти рано чи пізно виростають, навіть з улюблених джинсів чи мештів. Ти нарешті виросла. І ціна твоєї дорослості – це зірвані маски рідних тобі людей. Жахливе твориво. Бо, здерши з личин маски, ти побачила, що зняла з лица ще й омертвілу шкіру, а там – смерть, яка неминуча, бо ще живе майже розклаталося...

І ти, чи не вперше, хочеш чути тільки правду. Не порожні балачки, не якість дивакуваті пояснення, а правду. Що ж, сама напросилася. Отримуєш укупі з нею й вирок. Вирок, кинутий тобі збайдужілим голосом. Навіть не очі-в-очі, як мав би вчинити справжній чоловік. А отак – грубо і похапцем. Так чинять лишень боягузи. Ти згодом це зрозумієш та приймеш, а поки, після почутого, тільки біль, жахливий, убивчий, осоружний. І ти – відкрита рана, змучена, зболена від пожеж, які зараз мчать тілом, та незабаром усе вигорить і вкриється кригою.

Біль від слів. Уже сам він мав би тебе прицвяхувати, розчавити, розмазати, перетворити на місиво:

– Подивися на себе, чудо. На кого ти схожа? Жалюгідна, зачухана, зачумлена домогосподарка. То ти смієш щось там патякати про мораль? Дуринда, яка ти непутня дуринда! Шо ти там варнякаєш? Вірність, клятва біля вівтаря, приплела ще й заповіді Божі. Хто за ними нинька живе? Покажи хоч одного ідіота. Навіть монахи в монастирях давно перетворили це на продукт, яким можна і треба торгувати. Ох, дуринда! Усі люди так живуть і вже давно брешуть – ближньому, Богу, а найбільше – собі. Люба моя, то все умовності, традиції, які не мають жодної вартості. Що тобі не подобається? Те, що в мене є коханка? Не заперечую. Ти

спитала – я відповідаю чесно. Ліпше б ти не питала, бо із твоїм ставлення до світу краще залишатися сліпим, глухим та німим. Хочеш знати, чому вона? Тому що вона ліпша від тебе: молодша, красивіша, успішніша, вона... Вона – це і гроші, і спільний бізнес. Вона – це можливість побачити світ. А ти? Борщі, вареники, сопливі діти, якісь твої дурнуваті фантазії про вічну любов та вірність. Кому то все тре', га? Уже цвіллю давно покрилося, бо нічого вічного не буває. Що не так? Ну, сплю я з нею, але ж через «не хо» сплю й з тобою. На всіх стане. Не кліпай, як пришелєпа. Ти так не можеш? Хе! А поки не знала – могла ж? Ми з нею разом уже не перший рік і навіть не другий. Не роби такі великі очі. Женеш мене? Ой, тримайте мене! Мураха замахнулася рукою на слона. Може, ще спробуєш укусити?

Вона сиділа в кутку кімнати на підлозі, притискаючи до грудей альбом із сімейними фотографіями та заплющивши очі. Він своїм майже двометровим ростом нависав над нею скелею. Опасиста фігура, запхана в дорогий костюм, зараз не вражала солідністю. Вона лякала жінку, тому та й зажмурилася. Маленькі карі очі на круглому обличчі чоловіка пропікали. Смоляне волосся, дуже коротко стрижене, аж покрилося інеєм від холоду, яким віяло від його слів. Кидав ними, бив безжально, жорстоко, влучно. І її світ падав, валився, горів, душив димом. Не було сліз, дим їх забрав, не вистачало повітря, вогонь його випив, тому майже не дихала. Вона помирала. Кожною клітинкою свого тіла відчувала це. Німіло обличчя, очі наливалися сірістю, тіло – байдужістю... Та в когось, очевидно, були інші наміри щодо неї, можливо в того, хто її береже. Янгол підставив крило, і вона досі дихала... А остання гранітна плита, яка служила колись дахом її світу, чомусь досі не впала на голову, щоб розчавити-знищити.

– Але цей, як же так? Тоді це також несправжнє? – простягла йому фотографію, де він, вона, донечки – веселі, щасливі, усміхнені.

Він кволо, знехотя взяв знімок, покрутив, криво посміхнувся.

– Хм... Чому ж, справжнє. Однак, дорогенька, це тільки фото. Фотопапір, якісний друк. Розумієш? Його можна порвати, спалити... Ет, ти мене не чуєш, чи що? Я ж не відмовляюся ні від тебе, ні від дітей. Усе залишиться, як і було. Точніше майже так, бо зараз ти знаєш правду. Дістало, досить прикидатися, великомученице. Усі так живуть, чого ти від мене хочеш, га? Бо що я міг мати з тобою, біля тебе, твоєї спідниці? Чисто вимите вікно, баняк борщу, пампухи та вічне скімлення? Мені того мало, не втямила? Я заслуговую на ліпше і на більше. І Тоня мені відкрила двері у великий світ.

– Великий світ – то вічна молодість та гроші? Так? – майже простогнала.

– Ну, знаєш. Гроші ніколи не бувають зайвими А ось ти, наприклад, на що годна піти заради мене? Що можеш дати мені, окрім отих твоїх дурнуватих закидонів про моральність, честь, совість, примарне кохання. Змирися, мала!

– Я не мала. Я – жінка, мати твоїх дітей. Змиритися з чим, скажи? Я так не можу. Я не можу. Це не правильно, не по-людськи і тим більше не по-християнськи. Навіть не так. Любиш її – люби. Але не топчи і не рви мені душу. Я відпускаю тебе. Йди. Збирай речі і йди до неї або... – відкинула вбік альбом, ухопила його за руки, стараючись уловити погляд. – Я вмію прощати, любий. І я, навіть після щойно почутого, готова пробачити тобі. Чуєш? Але ти маєш мені пообіцяти дещо. Пообіцяти, що кинеш її, пообіцяти – більше ніколи з нею не бачитися. І я забуду про твою зраду, про ті всі гидкі, недостойні слова, котрі щойно почула. Обіцяю про це навіть не згадувати. Хіба може бути огиднішою зрада, аніж зрада заради грошей... І все буде, як колись, коли ми були щасливі, – ти, я, донечки. Дітям потрібен батько.

Він шарпнувся, вириваючи свої руки. Гидливо поморщився та далі продовжував ховати від неї очі, наче боявся, що піддасться на вмовляння, що стане йому соромно. На колінах перед великим чоловіком стояла маленька жінка. Тендітна, змарніла, ледь жива. Пасма дов-

гого чорного волосся позлипалися від сліз. Великі каро-зелені очі горіли розпачем та сумом. Вона була схожа на дрібне зайченя, що завмерло перелякано перед хижаком.

– Та відчепися ти, навіжена. Ото вигала! Щасливі? Я і зараз щасливий. І до чого тут діти, гроші та справжній батько? Я від доньок не відмовляюся. Зрада заради грошей? Придумала ж таке! Я люблю Тоню. Бо вона Справжня. От, візьмімо тебе. Ти ж зовсім не пристосована до життя. Як вазон, чесне слово. Ти ж без мене пропадеш. З голодухи здохнеш під парканом. У тебе ж нікого, крім мене, нема. Ні роботи, ні друзів, ні ворогів. І руки-ноги цілі, жебрати не станеш, бо такий ніхто й не подасть, не каліка. Господи, чудо-юдо якесь! Хто ти така? Жалюгіддя зацофана... Виганяє вона мене. Тішся, що я такий добрий. Шо, може, скажеш, що вже завтра підеш працювати і сама на дітей заробиш? Професіоналка, блін. У тебе ж ані досвіду, ані зв'язків. Тож, «кухана», сиди вдома, вари борщі, дякуй, що я тебе утримую, та не вимахайся.

– Але ж, – почала виправдовуватися, далі стоячи навколішках. Слова боляче шмагали. – Усе не просто. Я не могла кар'єру зробити, бо Соломійка часто хворіла. А на мені лікарні, і ліки, і безкінечні уколи. І нікого з рідних поруч. Ні мами, ні тата, ні сестри, ні брата. Сама, завжди всюди сама. А ти... Ти... Завжди на роботі.

– Ну, знаєш. Це твій обов'язок – діти. Чи ти хотіла, щоб я по лікарнях валандався, а ти вдома сиділа? Бо хіба ти на щось путнє здатна, га? Реальні гроші – це бізнес, мала. І... Зрештою. На лікарню потрібні були бабки. І на жратву, і на лахи... Усьо. Припини істерику. Злізь із хмари на землю нарешті. Ось бери приклад з моєї Тоні – ідеал краси та жіночності.

– Але ж я, я... – вона далі продовжувала виправдовуватися.

Говорила, говорила, говорила, пояснюючи, що вона, звісно, винна, бо запустила себе, але не в усьому. І що готова на зміни в житті, але їй потрібна, хоча б моральна, його підтримка. Та враз умовкла, коли вдарилася своїми пориваннями об крижаний погляд та об його сміх.

– Тьху, та припини вже цей театр, – він сміявся: тихо та знущально. – Ти жалюгідна і потворна. Ти маєш дякувати мені, бо я приймаю тебе й такою. І досі пропоную повноцінну родину. Змирися. Ой, та ти навіть не жінка, ти – ніхто. Подивися на себе, – він схопив її за руку, поставив на ноги та поволік до дзеркала.

Вона знічено тупцялася слідком, утупивши в підлогу очі. Він взяв її за підборіддя, підняв його вгору, наказав:

– Дивися.

Дивилася. Очі – повні сліз, болю, розпачу. Синці під очима, розпухлі повіки, пасма брудного від сліз та поту волосся поприлипали до щік.

Він вийняв з внутрішньої кишені піджака знімок. Приклав до дзеркала – навпроти її очей. Із фото дивилася красива усміхнена молода жінка. Чорні очі, доглянута зачіска.

– Порівняй.

Остання гранітна плита її світу обвалилася.

– Ти – ніхто і ніколи ніким не станеш, дорогенька. Нема в тобі ані вогню, ані куражу. А Вона... Вона – усе, вона – це мрія кожного справжнього чоловіка. Багата, розумна, красива, талановита, весела, компанійська. Хто ти така в порівнянні з нею? Бридке качення. Навіть не гидке... Тьху. Крива качка, яка виросла і не стала лебедем. Ах-ах! Як у твоїй улюбленій приказці, дорогенька: «Народжений повзати – літати не зможе». Не будь дурною, змирися. Я тебе поки не лишаю через дочок, мушу терпіти... Навіть не так: поки ти будеш потрібна дітям – терпітиму. Зрозуміла?

Стояла. Він відійшов убік, заховавши знімок коханки до кишені. Був упевненим та задоволеним собою. Думав, що буде важче. Розмірковував, що може цього разу його сіра мишка хоч чимось його здивує – криком там, битим посудом. «Ні риба ні м'ясо» – про таких кажуть. Але ж вона не була такою, коли одружувалися? Чи була? Просто закоханий молодий

телепень цього не бачив, чи, може, інші дівчата в порівнянні з нею здавалися ще гіршими? Та хоч би там як, зараз перед ним жалюгідне непорозуміння, яке хоче, щоб він її любив. А він навіть співчувати не може.

Жінка стояла біля дзеркала, продовжуючи витріщатися в те місце, де щойно була фотографія красивої та щасливої панянки, яка мала майже все й зараз, здається, отримувала для повного комфорту і справді все. Колись вона добровільно впустила цю панянку у їхнє життя. Яка банальність. Жінка повертається додому несподівано на день раніше та застає коханців у ліжку. Ага, як у пласкому анекдоті. Поперхнулася відчаєм. Слова «Ти – ніхто, ти – ніхто, ти – ніхто...» гупали в голові набатом. Від входних дверей квартири почувся його голос:

– У мене справи. Буду пізно. Витри сльози-соплі та йди вмийся. Добре, що дітей поки вдома немає, бо зараз ти кого завгодно можеш налякати. На відьму з жахликів схожа.

Грюкнули двері, а вона продовжувала стояти – розчавлена, прибита, але чомусь досі жива. Підійшла до вікна. Глянула згори вниз. П'ятий поверх... Краса. Подвір'я та світ мов на долоні. Не надто високо, щоб голова закрутилася, і не надто низько, щоб перечіпатися через чужі погляди. На вулиці ходили люди, їздили автівки, галасували діти. Притиснула руку до грудей. Несподівано зрозуміла, що серце досі б'ється. Жива? Жива. І тоді її почало наповнювати досі незнане почуття. Вона не опиралася, не мала вже на це сили, бо гірше вже не буде. А невідомість змією обвивало серце. Слова «Ти – ніхто, ти – ніхто, ти – ніхто...» настійливо билися в голові.

Притулилася лобом до холодної шиби. Темна сутність уляглася в ній. Заговорила, щоб перекичати чоловічий голос:

– Я – ніхто? Я – ніхто? Що ж, ти сам напросився, любий. Ми ще подивимось, чия візьме.

Вона не впізнала свого голосу, він належав не їй – різкий, рубаний, без емоцій. Але голос чоловіка, що досі впевнено дзеленчав у вухах, ураз перелякано вмовк. У голові почало розвиднятися. Вона зазирнула в себе. І вже знала, що далі робитиме. Бо та гранітна плита, котра була дахом її старого світу, хоч і впала, та її не прибила, навпаки – звільнила.

Він повернувся пізно, напевне від коханки. Перед входними дверима, у коридорчику, спільному з сусідами, перечепився об свої валізи та наглухо замкнені двері. Гамселив, верещав, мов скажений, обзивав її лайливими словами. Вона не відчиняла, а своїм ключем він не міг відкрити. І не тому, що з того боку було вставлено ключ. Ця біснувата сучка поміняла замок! Такого він уже точно не чекав.

Жінка стояла за дверима, притулившись до них спиною, відчуваючи всім тілом їхню вібрацію. Ті удари їй не шкодили, навпаки – додавали рішучості та впевненості, якийсь німий азарт переповнював її єство. Згодом прийде розуміння: вони щойно розпочали війну, у якій переможців не буде. Та зараз це її найменше хвилювало. Бентежило інше. Вона видирала його зі свого серця, того, хто вже встиг стати його частинкою. А це боліло. Це дуже боліло. Донечки перелякано зачинилися в дитячій. Вона, як могла, їм усе пояснила. Вони не перечили, вони звикли завжди в усьому довіряти мамі, і це додавало рішучості.

За входними дверима враз вшухли крики та образи. То повернувся з роботи сусід, зав'язалася між чоловіками розмова. Сусід став щось розтовкмачувати неголосно, заспокоювати. Вона не прислухалася, бо могла зараз чути тільки своє серце та його біль. Сусід кинув ще пару слів, хряпнули двері помешкання, і все стихло. Пару хвилин стояла тиша. А тоді її коханий, надто голосно, щоб вона добре розчула, пригрозив: «Ну що ж, сучко! Не хочеш по-доброму, дітей тобі не шкода? Тоді я викликаю міліцію».

«Ну й що, – подумалося їй. – Спробуй!» І тоді вона сама її викликала...

Щоденник Мавки

Це щоденник Мавки. Душі занапащеної, душі загубленої, душі невмирущої, справжньої.

Щоденник Мавки, присвячений Тобі. Так, ти ніколи його не читатимеш, бо хіба можна без дозволу читати чужі щоденники? Зате бачитимеш дивні сни. Спатимеш у своєму ліжку й уві сні буду я: весела й сумна. Сидітиму навпроти, зазиратиму в очі та розповідатиму історії. Тихо, тужливо, ніжно. Лесина Мавка теж розповідала своєму Лукашу історії. Ні-ні, він насправді не замерз під березою, він просто став іншим: землею, водою, деревами, небом, журбою. І закохана Мавка зазирала у його очі вранішньою росою, пестила сонячними пальчиками повіки, місячним промінчиком чоло, збираючи по краплі слова в речення, заплітаючи їх у мелодику вітру, снігу, завії, дощу... А може... Може, то була інша Мавка? Інший Лукаш слухав голос кохання, і від того народжувалася нова історія. Історія для двох. Бо для кохання, як і для щастя, потрібні Двоє. То не я придумала. Ні. Так каже моя мама. А вона завжди знає, що каже...

Знаєш, серденько, нам варто з тобою почати писати власну Історію. Не схожу на жодну з тих, що ти досі чув, що я досі знала. Ой, та історія! Її початок я тримаю у своїх руках. Не віриш? Байдуже, та вона вже майже народилася. Її початок сьогодні посеред ночі приніс північний вітер, і вона повисла он на тій гілці вишні, що так перелякано стукає у твоє вікно. Що? Ні-ні, це не місяць зачепився за гілку, це писана торба з історіями, яка за розмірами нагадує місяць уповні. Я її зніму зараз з гілки, відкрию та, може, віднайду посеред інших нашу.

Їх так багато в тій торбі. І щоб відшукати потрібну, слід добряче потрудитися. Перебираючи одну за одною різні, повчальні й чужі, я буду їх тобі розповідати. Старанно та чемно, щоб душа не боліла, щоб не плакала й не тужила. За чим? А хто його знає. Душа – річ дивна, не завше послуговується логікою розуму. Одне я знаю напевне: ти чомусь досі мене не знайшов і я чомусь усе ніяк не віднайдуся. Та переконана, любий, коли остання історія з торби писаної буде розказана, ти – знайдешся. А я зберу всі скалки свого розбитого серця, ти стулиш його до купи своїми живими долонями, і ми впізнаємо одне одного. Мавка і той, хто вміє любити по-справжньому.

Не Чугайстер.

Історія перша. Про долю, яку конем не об'їдеш

Кажуть, що долю свою конем не об'їдеш. Правду кажуть. А от домовитися з нею можна. Чи, принаймні, спробувати. Ось тобі історія найперша, історія невігадана. Чому невігадана? Бо все вже колись відбувалося, а якщо і не відбувалося, то обов'язково відбудеться, коли воно долею визначене...

Жила собі на світі білому молода вдовичка з сином. Жили не тужили. Прикростей людям не робили, працею щоденною заробляли на хліб насущний. Вдовою стала жінка рано. Ще їй не знала про те, що дитя в собі носить, коли трапилося лихо. Було літо і була гроза. Так гримало й блискало, що, здавалося, весь світ перетворився на божевільну свічку, яка не лишень горіла, а боляче билася іскрами. Сполоханий грозою кінь поніс чоловіка на собі. Не втримався той, упав з коня та розбився. По-справжньому кохала жінка свого чоловіка, їй іншого ані у своє життя, ані у своє ліжко прийняти так і не змогла. Уже їй звикла до свого самотнього животіння. Та їй, зрештою, не таким і самотнім воно здавалося. Синочок, навіть з вигляду, так нагадував коханого.

Йшов час. І коли малому мало сповнитися одинадцять літ, зачали жінку мучити недобрі сни. Начебто приходять до неї в гості сама Доля та вимагає віддати те, що по праву належить їй. Віддати сина, якого начебто рід жінки заборгував Долі.

(О, звісно, просто так у світі білому нічого не відбувається, особливо в історіях, що переповідають Мавки.)

Згадала удовичка стару небилицю, яка передавалася з вуст в уста в родині. Говорили, що колись її прапрапрадід, тоді найбільшій у селі чоловік, не витримав лихого злидарства та їй пішов на відчайдушний крок. Ні-ні, не продавав він душу дідку, хитрий був чолов'яга, вирішив перемудрити саму Долю. Прийшов до неї, чи то, точніше сказати, прикликав її до себе. Авжеж, не дивуйся, бо Долю можна прикликати, якщо знаєш спосіб. Він знав. Тож попросив чоловік у Долі щедрого, не злиденного, безбідного життя. Бо ж скільки можна – і дід був злидарем, і батько, і діти його будуть... Хтось рід колись тими злиднями прокляв, і що не робили, і як відчайдушно не працювали жінки й чоловіки родини – усе прахом. Прокляття і не збиралося відступати. Але ніколи ніщо просто так не дається. І запитала Доля чоловіка, що вона з того матиме. Який для неї зиск прокляття знімати? О, хитрим був чоловік, дарма що бідний. Багатий на злидні, але їй на розум багатий. І пообіцяв Долі на відкуп живу одинадцятирічну душу, яка народжена буде від мертвого, тобто рідну кров свою. На диво, швидко Доля погодилася, хоча обіцянка на правду здавалася геть дивакуватою. Але Доля на те і Доля, щоб бачити те, що заховано і від очей, і від бажань, і від сподівань наших. Обіцянку скріпили кров'ю, свідками стали місяць уповні, зірки в небі, вольний вітер та пані Смерть.

Що тут скажеш? Чоловік був упевнений, що чинить правильно: бо хіба можна від мертвого народити? А бач, ніколи не знаєш напевне, як воно поверне.

У сні до жінки все частіше приходила Доля та нагадувала про виконання обіцянки. Що мала робити вдовичка? Незабаром їй синочку виповниться одинадцять і за ним прийдуть – чи то Доля, чи то сама Смерть. Та чим завинила дитина? Чому саме її син? Ох, як вона боялася і чекала того одинадцятого синового дня народження. А синок вдався нівроку – просто золото: синьоокий, білявий, говорив, наче перлами сипав. Не на його вік мудра дитина. А ще синочок удовин любив малювати. Намалює голуба на білій стіні хати, то той як справжній, аж здається, що от-от махне крильцями та полетить. І до роботи беручий. І стіл сам змайструвати може, і ворота полагодити.

Та хіба свою долю конем об'їдеш?

Хіба об'їдеш? Хоча можна спробувати.

Впала на землю ніч. Синочок уже давно спав. А вдовичка не вкладалася, бо чекала на кликану гостю до себе в хату. Бо вона також уміла прикликати Долю. Прикликала. І та обіцялася прийти і таки обіцянку стримала.

Постукала Доля в сінейні двері. Її впустили, запросили заходити. Зайшла. Стояла в порозі – висока, ставна, сумно посміхалася майже прозорими очима, перебираючи в руках довгу хустину, геть усю в'язану-перев'язану вузликами. Хустина мерехтіла у її руках красними маками та синіми волошками. Вузлики теж мали барви. Чорна нитка, червона нитка, біла, жовта, рожева, синя.

– Доброго здоров'ячка, вдовице-серце! От, як і обіцялася. Прийшла. Дай, зозулько, з дороги водиці напитися. Та водиці із писаного відерця, руками твого синочка писаного.

– Ласкаво прошу до хати. Красно дякую, що прийшла. Сідай, де бачиш, – відповіла вдова чемно та подала Долі води в писаному горнятку.

Узяла Доля воду, надпила й усілася на лаві під стіною.

– Знаю, чого ти мене узивала, лебідонько-матінко! Але скріплене кров'ю мусить учинитися. І повернути час назад, щоб твій прапрапрадід забрав своє слово, – уже не можна.

Умовкла Доля, питально зазираючи вдовиці в очі.

Упала сердешна смертна жінка навколішки:

– Змилуйся, паніматко! За що караєш? Забрала чоловіка, залиши хоч дитятко. Хіба ж це по-людськи? Забери мене ліпше, уже нажилася, а синочку життя даруй.

Плакала жінка, ридала, слізьми діл та ноги Долі вмивала й шепотіла-шепотіла: «Несправедливо, не по-людськи».

Доля підвелася з лави:

– Ні, голубонько, на жаль, – то справедливо! А от чи по-людськи? Я ж бо не вповні людина. Але справедливо, зозулько. Саме так учинити і справедливо буде.

Доля стояла з дивним усміхом на вустах, який за мить міг стати й гримасою болю чи розпачу, але не ставав. Доля стояла тонка, мов берізка, та прозора, наче туман, у сірій непоказній намітці. А вдова плакала, голосила, рвала на собі волосся. І коли вже не стало сліз і тільки шморгання носом раз по раз долітало з підлоги, обізвалася Доля:

– Ох, молодице-молодице! Красна сестрице! Доля кожної людини невидимою ниткою тягнеться за нею, і тче ту нитку не людина, і виводить ту нитку не завжди й доля. Доля тільки справно служить великій Ткалі... Ось твоя нитка зараз у моїх руках, – Доля простягнула перед собою хустину і, здається, замилювалася нею. – Тільки глянь, як щедро тобі дано, молодице: і червоної барви, і синьої, і жовтої, і блакитної. І тут не видно поки закінчення для тебе. Я не можу взяти такої пожертви – віддати сю хустку, виткану для Тебе, матінці Смерті взамін на хустину твого сина. Та й, зрештою, його хустина вже в руках Вічної Пані.

Жінка підняла на Долю зболені очі. У сусідній кімнаті спав її єдиний синочок, її янгол, надія, сподівання, її серце і її душа.

– Доле-Доле! Прошу тебе, молю! Пощо караєш? – Жінка вхопила руками Долю за ноги, чіплялася, благала, зазирала в очі.

– Я не караю. Чому ви, люди, так боїтеся смерті? Хіба смерть то покара? А може, навпаки, нагорода? Ох, жінко-жінко! Ти така молода, мила моя зозулько, у тебе будуть і чоловік, і діти. Подивися на світ з іншої гори. То для тебе можливість отримати нове. Зачати йти іншою дорогою. Не плач, не ридай. Ти будеш щасливою – обіцяю, але за це слід дещо віддати. Віддати те, що заборговано твоїм родом мені. От за боргом завтра матінка Смерть і прийде...

Серце стискала туга. Серце пекло, душу розривав біль. Ні-ні, вона радше собі вкоротить віку, аніж дозволить забрати життя сину:

– А для чого мені таке щастя? Обіцяне щастя? І що ти, Доле, можеши знати про щастя? Хто вирішує, яке воно має бути в мене? Хіба я зараз не щаслива разом зі своїм синочком? Доля дається нам, як дорога. А хто вирішує, яка вона – щасна чи нещасна? Можна жити в золоті та бути нещасним, а можна посеред лісу в халупці на курячій ніжці – і мати щастя. Чи нарікаю я на свою долю? Ти хоч раз це від мене чула? Я кохала, і мене кохали. А від великого кохання народжуються тільки щасливі діти. ТИ, Доле, забрала в мене чоловіка. Я змирилася з цим горем, бо ти милостиво залишила мені сина – це Щастя. А тепер ви хочете забрати в мене і Долю, і Щастя, взамін пропонуючи насіння, яке, може, ніколи і не вродить...

Доля наче вперше побачила жінку. Підняла її з підлоги. Простягла перед собою напівпрозору руку, торкнулася щоки жінки, повік, губ. Волога на щоках від сліз не висохла. Доля вмочила пучки пальців у цю воду, простягла до своїх губ.

– Солоні, справжні. Живі! – Доля, здивована своїм відкриттям, стояла наче вкопана. – Ти і справді, переживши стільки нещасть, чомусь зуміла стати щасливою. Але як?

– Мій син – це не просто моя кровинка. Він – це і мій покійний чоловік, це і мої покійні батьки, і батьки мого чоловіка. Він парость від лози, яку ти хочеш убити, взамін даючи надію на примарне щастя... Візьми мене, Доле, віддай Смерті, сина залиш. Поміняй хустини, молю-благаю!

Доля підійшла до дверей сусідньої кімнати, легко штовхнула їх рукою, ті прочинилися. У не дуже добре заштореному вікні горів повний місяць, як велика яскрава свіча. Він давав досить світла, щоб побачити те, що було в кімнаті. На високому ліжку спав десятирічний хлопчик, щасливо посміхаючись сном. І Доля, та, яка звикла не роздумуючи виконувати накази, пророцтва, здригнулася, десь глибоко-глибоко в ній щось защеміло.

Вона обернулася до вдовиці:

– Я можу, люба моя, тільки подарувати тобі з сином ще один день та ще одну ніч. Попрошу матінку Смерть прийти післязавтра вранці, коли сонечко ясне зійде. Що таке один день для вічності? Смерть погодиться. Проте... Усе у твоїх руках, зозулько.

Доля пройшла повз жінку, не піднімаючи на неї очей, чомусь боялася зустрічатися з нею поглядом. На порозі стала, щось обмірковуючи. О, як багато вдовиця віддала б за те, щоб прочитати ті думки. Але чекала, не сміла втручатися у їхній плін. Доля зітхнула, нарешилі наважилася глянути на жінку:

– Так-так! Долю не обдуриш і конем не об'їдеш. А от Смерть... Хтозна. Можеши спробувати, жінко, бо ти – лишень людина, звичайна

слабка людина. А людям, як відомо, закони не писані, люди, якщо захочуть, можуть усе.

Тоді Доля підняла очі, аж надто настирливо дивлячись у вікно, де висів повний та яскравий місяць, і по-зрадницьки підморгнула чи то місяцеві, чи то вдовиці та впевнено додала:

– Запитай у нього. Він, якщо добре попросиш, допоможе...

І Доля пішла, не зачинивши за собою двері.

Жінка стояла, захоплена зненацька почутим. «Так-так! Долю не обдурити і конем не об'їдеш. А от Смерть... Хтозна. Можеш спробувати, жінко, бо ти – лишень людина, звичайна слабка людина. А людям, як відомо, закони не писані, люди, якщо захочуть, можуть усе».

Вона має добу. Стільки натяків, і жодної мудрої гадки в голові. Укладалася спати. Запнула вікна, бо місяць щось аж надто уважний та яскравий сьогодні. Погладила по голівці сина, поцілувала. Ледве стримувалася, щоб не заридати. Згадувалося минуле. Ось її синочок уперше посміхнувся мамі, перший зубчик, перший крок, перші набиті тулі, перші слова, вперше... вперше... вперше... Скільки ще того вперше може бути у його житті, якщо вона знайде вихід, скільки цього вперше в нього не відбудеться, якщо вона... Ні-ні, вона обов'язково щось вигадася, хай навіть ціною власного життя. Та, схоже, зараз її життя мало кого цікавило, бо Доля доволі впевнено від пропозиції молодиці відмахнулася.

Глигнула на зашторене вікно. Місяць, місяць уповні, німий свідок прапрапрадідовської змови. Обіцянки, клятви... місяць? І що таке Доля мала на увазі, коли на нього натякала. Аж з ліжка зірвалася, приголомшена розумінням. А чому б і ні? Можє. Так і вибігла в нічній сорочці на подвір'я. Стала посеред нього, здійняла руки, мов білі крила для злету, волала до нічного неба. Небо, щедро засіяне зорями, наче якийсь багач спеціально сьогодні виткав той килим – з дорогоцінних блискіток-камінців, які ніжно й грайливо виблискували.

– Місяцю ясний! Батенько красний! – зашепестіли губи з дитинства відомі слова заклиальної пісні. Такими словами вчили її закликати Долю, коли нагла потреба стукає у двері. О, то кожен може зробити, правда, лишень раз у житті. А чому б не спробувати ті слова повернути до Місяця?

Стояла з закритими очима і говорила-говорила-замовляла, створюючи в повітрі над головою вогняні знаки.

– Доброго здоров'ячка, красна пані! – Її закликання обірвав низький чоловічий голос.

Стрепенулася. Розплющила очі й аж злякалася темряви, яка обступала її. Місяць з неба кудись подівся, натомість ззаду, звідки чула чоловічий голос, наче хтось запалив свічку. Озирнулася. Там стояв високий широкоплечий чоловік, убраний у яскраві блискучі шати, які пламенілися місячним світлом.

– Ти – Місяць? – здогадалася. – Дякую, що відгукнувся. Чи можеш мене вислухати, чи зможеш почути моє прохання? Ти – остання моя надія. Благаю тебе.

– Я знаю, про що ти хочеш просити. Сиджу високо, бачу далеко і чую добре. Твою розмову з Долею я також чув. Але, панно моя красна, перед тим як про щось прохати, запитай себе – чи варто? Бо твоє прохання може бути виконаним, і ти зумієш обдурити Смерть, але... Ніщо просто так нікому не дається. І те, що дам тобі я, також матиме ціну...

– Я на все згідна, – гаряче запевняла жінка. – Тільки хай син живе. Хочеш забрати як платню моє життя – бери. Нажилася я на тому світі – і щаслива була, і нещасна.

Місяць підняв руку.

– Ну, що ти, панно красна! Навіщо мені така плата? Я не забираю життя, я не дарую його і я не змінюю долю. Я лишень можу дати іншу. Запитай себе та дай відповідь на запитання: коли дається інша доля?

Місяць умовк, блимаючи своїми банькатими очима. Жінка стенула раменами. Хіба вона знає. Він мовчав, чекав відповіді.

– Може, коли вдруге народжуєшся, тоді й отримувеш, – сказала перше, що спало на думку. – Але ж...

Спіткнулася на слові. Хіба це можливо? Умерти, а потім знову народитися?

– Усе правильно говориш, молодиченько красна! Ох, правильно! Але не бійся, бо для цього не треба нікого вбивати. Тільки слід зробити...

Місяць підступився до вдовиці майже впритул та гаряче зашепотів на вухо. Та стояла спантеличена та захоплена почутим. Такого вже точно вона не чекала.

Місяць відступився. Говорив уже вголос:

– Твоє дитя, твій син, ще досі міцно прив'язаний до тебе пуповиною. Поки він не став чоловіком – він твоя кров та плоть. Тож для проведення ритуалу його дозвіл не потрібен. Якщо наважишся на це й скажеш «так», то завтра опівночі чекатиму твого сина отут, на цьому ж місці, приведеш сюди і залишиши самого. Вранці він до тебе повернеться живим та неушкодженим. У тебе є вибір і є час подумати... А зараз йди до хати. І мені вже пора. Скоро зійде сонце...

Ні жива ні мертва доплелася до ліжка. Уже й не пригадає добре, що далі і як чинила. Чи спалося їй решту ночі, чи марилося. День минув, наче в тумані. Очей не зводила з сина, надто часто пригортала хлопця до серця, цілувала, ховаючи сльози. Син спантеличено дивився на маму, він ще ніколи її такою наляканою та розгубленою не бачив. Запитував, цілував руки та очі. Відмахувалася журливо та через силу посміхалася, казала, що то в неї голова болить, може на зміну погоди. А коли споночило та вляглися спати, усе чекала тої опівночі. Ой, леле, матінко рідна, чи мала вона той вибір? І на цвинтар ходила – поради батьків питала, і в церкві до образів молилася. Усі мовчали. Бо то її вибір, тільки її вибір.

Глянула у вікно – Місяць був на своєму місці, моргав очікувально. Підійшла до синового ліжка. Той міцно спав, поклавши під голову кулачки. Північ. Узяла хлопця на руки. Ох! І важкою, і разом з тим легкою була та ноша. Винесла малого на двір. Місяць уже її чекав.

– Доброго здоров'ячка, молодиче красна! Поклади хлопця отутечки, просто на землю. Ти ще маєш пару хвилин, щоб передумати.

Жінка заперечно захитала головою. Місяць продовжував:

– Тоді запам'ятай! Ти мене більше не зможеш покликати, що б не відбувалося і як би цього не хотіла. Як і з Долею – тільки один раз. Ти все добре обмірковувала, бо назад дороги не буде?

– Так, добре, – закивала. Її син ЖИТИМЕ!

Місяць догідливо кивнув у відповідь.

– Тепер іди до хати й не озирайся. Лягай спати і чекай ранку. Визирати у вікно чи вибігати на вулицю не можна, що б не трапилось і що б не чула, аж поки сонце не зійде. Інакше нічого не вийде. Зрозуміла?

– Зрозуміла, – повторила луною та поспіхом додала: – А скріплення угоди кров'ю там чи...

Місяць розсміявся.

– Мені вистачає твого і мого слова, а ще, найважливіше, – то життя твого сина. Вигадала таке – скріплення кров'ю. Іди. Північ. Час. Іди і не озирайся...

І вона пішла. Не озираючись, хоча й дуже кортіло. Якось нестерпна сила просто брала її за плечі, розвертала. Крутила головою, відмахувалася і тоді зачала бігти, майже заплющивши очі. Влетіла в хату, замкнула на защіпку двері. Лягла в ліжко, накрившись з головою... Зараз вона і не пригадає, що відбувалося в ту ніч за стінами хати. Наче через пелену той спомин – шарудіння, скиглення вітру, чорнота й жахливе звіряче виття... А потім наче світ доколишній хтось вимкнув. Не стало нічого – ні голосів, ні стін у хаті. Лишень морок, і вона провалюється в нього. Розбудило її несміливе стукання у двері. Зірвалася на ноги. Світанок заповз через вікна в хату. Перечепилася на порозі, навстіж прочинила двері. І ахнула. Там стояв її син – живий-живісінький, а поруч вродлива чорнява жінка в білій сукні, котра тримала в руках хустку.

– Смерть, – пролопотіла. І серце всередині, здається, перестало битися. Але ж Місяць обіцяв.

– Мамо, я хочу спати. Мені таке вночі примарилося, – малий тер кулачками очі. Був зовсім без одягу, мав роздряпані коліна та щокі.

Жінка поспіхом тягла до хати сина, заступила його собою.

– Вітаю тебе, молодице! Бачу – даремно прийшла. Мало не чіпатиму. Якби могла, ще б на вулиці то вчинила. А так... Долю змінено. Тільки, дивись, не пошкодуй про це, – жінка в білому говорила спокійно та втомлено. Вона лишень виконувала своє призначення і, здається, не дуже жаліла за тим, що зосталася цього разу без жнива.

– Ти хіба не за сином прийшла? – перелякано обізвалася вдова.

– Той хлопчик, якого зараз ти захищаєш, уже не зовсім твій син.

Смерть нахилилася і підняла щось біле з землі. Вдовиця в сутінках і не зауважила цього. Смерть розгорнула сувій. То була хустка, сніжна, чиста, мов вибілений шмат полотна. Тільки в одному з кутиків був зав'язаний вузлик.

– Долю змінено? – чи запитувала, чи луною повторювала жінка. Не перестаючи заступати собою сина.

– Так. Долю змінено. І я цю хустину маю передати Долі. Бувай здорова. Я ще прийду, але нескоро. І хай твій вибір, молодице, не стане для твого сина прокляттям.

Смерть пішла, тримаючи в правій руці білу хустину. Пішла, не озираючись і нічого не відповівши на скупе жіночине «дякую».

Уже в хаті, укладаючи сина спати, вона враз розгледіла на його ший на ланцюжку, де висів учора хрестик, зображення голови вовка. Рука нервово сіпнулася, деś зовсім поруч почулося вовче виття, йому відповіло інше, згодом ще одне. Син, уже спросоння, став навкарачки й голосно та протяжно завив.

Сльоза скотилася обличчям матері. Жінка згадала слова, які прошепотів їй Місяць: «Твій син стане іншим, красна молодице! Він перетворюватиметься на вовка. Таке з ним ставатиметься тільки тоді, коли я буду вповні. Лишень три дні на місячний місяць. Одержимий мною, мій син. Лишень три дні, а решту часу – твій, справжній, люблячий... Та ті три дні його не прийматимуть люди, вважатимуть потворою, ворогом. Місячного сина місячного батька. Лишень три дні на місяць ти закладатимеш душу свого сина, щоб він лишився живим. І його діти теж платитимуть тим самим. Три дні... Хіба то багато? Така плата за життя. Вибирай!»

Ось і все на сьогодні, мій любий! Ось і все. Доказана ця історія чи ні – ще не знаю. Що буде з хлопцем, коли він зрозуміє, що не такий, як усі? А з матір'ю, коли вона змушена буде ховати від людей інакшість сина? Чи надовго її вистачить?

Напевне те, що відбувається з усіма, хто знає, що вони інші, завжди насторожує. І ти один з них. З тих інших. Я відчуваю це. Бо я така ж. Трохи місячна. Ще багато-багато казок у нас з тобою попереду. Я розповідатиму – ти слухатимеш. Сонце сходить. Ранок. Хай у тебе, мій любий, усе буде гаразд.

2. Склянка з водою

*Усяка голова має свій розум, Усяке Серце має свою любов.
Григорій Сковорода*

– Можеш свою любов запхати собі в задницю, – Ірина нервово та надто беручко закривала блискавку на своїй жіночій сумці та й зробила то надто активно. Блискавка не втрималася та роз'їхалась. – Тваю дівізію! До біса! А ще голландське. Барахло.

Олексій нервово ходив по кімнаті. Зупинився навпроти дружини.

– Іринко, сядь! Давай поговоримо. Ми з тобою дорослі люди. Не підлітки, щоб отак згаряча чинити. Потрібно все обмірковувати. Га? У нас син. Хоча б заради нього, подумай, чи варто все ламати. Ти ж Мати.

Ірина сіла. Зосередилася. Блакитні очі жінки наче затягнуло хмарами. Нахмурилася. Цей вираз обличчя робив її старшою років на десять. Закрила очі, зітхнула.

– Мати? Господи, Льошо, скільки можна. Сто разів те саме перемелювати. До чого тут мати чи не мати? Не люблю я тебе, розумієш? НЕ ЛЮБЛЮ! Я ж тебе не від дитини відлучаю, а від себе. Утямив!? Бачся з малим скільки тобі влізе. Хоч цілодобово. Але не під одним дахом зі мною. Бо в мене на тебе стійка алергія і якщо не забрати алерген, то пацієнт помре. Чи ти смерті моєї бажаєш? Усе. Крапка. Я хочу почати нове життя. Але без тебе. Чого тут істерити? Ми різні з тобою, зовсім різні. Завжди такими були – різними в усьому. Ну, начинили по молодості дурниць, прийнявши фізичний потяг за справжність, з ким не буває. Що ж тепер? До кінця життя мучитися – тобі зі мною, мені з тобою?

Сів навпроти, просто на килим, біля ніг Ірини, старався обережно добирати слова:

– Так, Ірцю. Може, усе й так, а може, дещо й забулося з минулого, га? Пригадай, люба, нас десятирічної давності. Ти для мене була всім. Крилами, натхненням, музою, музикою, Всесвітом. Якби не твоя віра в мої сили – то і галереї я б не створив, і бізнесу сьогоdnішнього не було б, і сина б такого розумного не народили б... Це все в нас з тобою спільне, зроблене з любов'ю: дитина, мої картини, де в кожній ти, моя муза, тобто частинка твого єства. Ой, так-так, навіть тоді, коли не захотіла стати художником, – я підтримував тебе. Бо ти знайшла себе в іншому. Я...

Ірина нервово сіпнулася, зірвалася на ноги:

– Заткнися, добре? Тю?! Глянь на себе. Художник, блін. Музу він знайшов... І поглянь на мене. Я нормальна людина, яка хоче твердо стояти ногами на землі. Розумієш – НА ЗЕМЛІ. Мені набридли твої хмари, дурнуваті друзі, причмелені розмови про щастя. Та мені подивитися серіал, отой дешевий, які ти так ненавидиш, чи то про бідну Маріанну чи небідну Марію, набагато цікавіше, аніж лізти з тобою в гори. Я не можу більше так, чуєш? Усе, дістав і ти, і твої гори, і твої картини! Ой, леле, я у твоїх горах задихаюся! Мені добре в моїй квартирі, на моїй бухгалтерській роботі. Дістало, чуєш? Я звичайна жінка. Мені подобається варити юшку, пекти піцу, прибирати в хаті, робити з малим уроки, прасувати, пліткувати з подругами. І відпочинок я люблю не в наметі, а в п'ятизірковому готелі на березі Середземного моря із сателітаркою та телевізором на пультах. Нафіга мені твоя Дземброня здалася? Що я там забула? І срати я хотіла на епоху Відродження разом з готикою. Дістало! Остання крапля, милий. Давай не починати колотнечі. Я не можу більше. Мене верне від твоїх постійних мандрівок. Ми вже не раз про це говорили. Ти обіцяв змінитися. Короче, до дупи все.

Олексій узяв дружину за руку, підняв до губ, поцілував. Жінка не пручалася, лишень дивилася сумно.

– Але я не можу без неба та сонця, Іринко. Я, як букет у вазі, сохну і вмираю в чотирьох стінах.

– От, бачиш. Ти не змінишся під мене, а я не зможу полюбити все, що любиш ти. Думала спочатку – перетерпиться, та... А сенс? Ти не для мене, і я не для тебе. Ми різні.

– А син, Іро? Хіба йому легко буде без батька? – хапався, мов утопленик, за пір'їнку.

– А що син? – Ірина говорила втомлено, але було зрозуміло, що вона давно готувалася до цієї розмови. – Син, Льошо, нікуди не дівається. Ви бачитиметеся. Що дитині в сім років потрібно для щастя? Достаток, любляча родина. І тато, й мама, й дідусі з бабусями в нього є. А те, що вони не живуть під одним дахом, – то умовності. Ми – люди сучасні. Зрештою, у більшості українських сімей сьогодні така ситуація. От, скажи, для чого створювати видимість люблячої родини, якщо то брехня? Можна, звичайно, потерпіти ще рік-два, а далі? А далі ти мене почнеш тихо ненавидіти, як я зараз тебе. Ага, і буде в нас взаємна ненависть... Що може бути гірше для дитини, рости в сім'ї, де всі тихо одне одного ненавидять. Я ж тобі пропоную найкращий вихід із ситуації, бо на відстані ми навіть зможемо залишатися друзями... От побачиш-побачиш, так воно й буде. Через п'ять років ми ще потішатимемося, згадуючи наше розлучення.

Олексій струшував слова Ірини з себе, мов порох. Що вона таке говорить?

– Це не правда, любя! Я не ненавиджу тебе, Іро. Я тебе поважаю. Ти мама мого сина. Гарна господиня, любляча, ніжна дружина, прекрасна донька своєї матері.

Чоловік гладив Іру по руці, говорив ніжно, тихо, без нотки фальшу в голосі. Та чомусь це жінку лишень розізлило. Вона вирвала свою руку з його долонь:

– Льошко, перестань блазнювати. Крапка. Кінець усьому. Розумієш – це кінець... Ти ж не ідіот? Чи ідіот?! Яка в сраці «дружина», «любя»? Ще скажи, що ти мене досі кохаєш! Тьху!

У коридорі загудів телефон. Іра схопилася за той дзвінок, наче за рятівне коло, яке їй мало б витягнути з вирви, та прожогом вилетіла з кімнати, схопила слухавку:

– Алло, мам? Привіт! Ага, розмовляємо. – Іра щільно прикрила двері.

Олексій не прислухався. Наперед знав про що йтиметься. Звичне тещине: «А я тобі казала. Він – ледащо. Він тобі не пара! Він свої картини більше любить, аніж тебе та сина. Він своїх друзів більше любить, аніж вас. Він жаліє грошей на Єгипет і якогось дідька тягне вас із наметами в гори. Хай то й Альпи, але ж воно – гори. Он сина застудив...»

Спочатку дружина відбивалася від маминих нарікань, прикриваючись добрими намірами чоловіка дбати про всю родину, і про тещу теж. І це була чиста правда. Олексій заробляв достатньо грошей і навіть купив тещі в подарунок, на якусь там річницю, квартиру в Києві. Та скромно подякувала та перебралася з периферії, з райцентру Вінниччини, ближче до них. Та все ж своєї думки щодо безпутного зятя не змінила. От тоді Олексій уповні й осягнув істину, що весь фольклор про демонічне походження тещ – то не зовсім фольклор. Наївний! Думав, що вдячна теща до кінця своїх днів буде зятю руки цілувати чи принаймні мовчатиме, а тут... Таке почалося! Так, люди добрі! Є любов з першого погляду, а є ненависть з першого слова. Ото вона й була.

Олексій підійшов до коробки з книгами. Розмова дружини з тещею-мамою – то, як мінімум, на годину, а коли ще й з інструктажем, то й на довше. Зверху, на коробці, лежав старий фотоальбом. Розгорнув. Звідти дивилися давні студентські фотографії. Посміхнувся сам до себе. Іра – молода, красива, щаслива, вогник в очах. Де вона той вогник загубила? Винуватив у всьому себе – не зміг його зберегти. Після одруження його Іринка-Веселинка, як її часто називав за дзвінкий сміх, чомусь стала дратівливою, постійно невдоволеною, перетворилася на похмуру набундючену Іринку-Хмаринку. Годив, але... Чим більше старався – тим робилося гірше. Іра нещодавно зізналася, що вийшла за нього заміж лишень тому, що захопилася його картинами, а не ним. Вони вчилися разом в одній групі. Вона вступила в художній, бо рідний дядько, мамин брат, був директором того технікуму. Тож наче сам Бог велів там

опинитися. До того ж незле малювала. Та для художника мало отого «незле», мусить бути бажання, кураж, дух творця в тому, що робиш. Ірина цього ніколи не мала. Тож усі домашки та завдання робив за неї Олексій, уже з першої сесії. І робив це з радістю. Вважався найталановитішим, найперспективнішим у технікумі. Навчання давалося йому легко, хоч вступив до технікуму після армії. І в Іринку закохався відразу – тільки-но побачив, і пропав... Вона була для нього всім – сонцем, небом... Хоч і дівчата за ним бігали, упали, бо був і веселим, гуморним, бешкетливим, не нудійком. А йому була потрібна лишень Іра. Із задертим догори носиком, з вогниками-блискітками в оченятах. Із веселими світлими кучериками довкола личка. Білі кучерики над блакитним небом оченят. Не дівчина – мрія. Іринка-Веселинка.

Він дурів від кохання. А коли в тебе і душа художника, і талант художника, і серце маляра, і мрія маляра... Він малював її на стінах у гуртожитку, на лекціях у зошиті, і в думках, і в мріях, і в небі, і на землі, і в снах. Перше кохання часто нагадує одержимість. І щоб перебороти його, потрібні спеціальні ліки та спеціально навчені люди поруч або просто – час.

А тоді, тоді він жив лиш тою одержимістю. І були серенади під вікном, Іринині портрети, букети найрозкішніших червоних троянд, улюблених квітів коханої, палке серце в грудах, яке готовий був вийняти та подати дівчині на вечерю... Усе це було, та Ірина наче й приймала всі ці пориви закоханого юнака, та все ж доволі кволо реагувала. Та коли закоханий ще студент Олексій поклав до ніг коханої однокімнатну хрущівку в Києві, а для іногородніх – то був цілий скарб, серце Ірине тьохнуло, вежа впала і вона сказала «Так»... Квартиру купив, як не дивно, на гонорари. Його картини дуже незле продавалися.

Чоловік гортав сторінки альбому, посміхався то сумно, то радісно. Скільки разом усього пережито? Перші успіхи в бізнесі, народина сина, перший його зубчик, перше слово... І коли наше кохання закінчилося? Невже нагло, враз? Так не буває чи буває? Для Іри, схоже, воно й не починалося. А для нього? Коли перше кохання стало попелом? Одержимість відступила... Так, відступила. Залишилася прив'язаність, обов'язок, звичка.

Одного вечора повернувся після перемовин із замовником додому. То був такий сімейний ритуал: чи ситий, чи голодний, після роботи біжиш на кухню, погрітися біля сімейного вогню. Так для себе це називав. Іра насипала в тарілку борщу чи робила бутерброди, байдуже що. Важливим було інше: вона сідала навпроти та слухала його неквапливу розповідь. Розмовляли, розумілися. А в той дощовий осінній вечір вона теж насипала чи то супу, чи то борщу в тарілку, та не сіла, як завжди, навпроти. Промимрила, що в неї якісь нагальні справи, тобто ти їж, коханий, а згодом, може, поговоримо.

Він повечеряв, помив посуд. Його покликав син, зайшов до нього, порозмовляли, вклав малого спати. Тоді подався до ванної, здійснювати вечірній ритуал. Коли зайшов у спальню, дружина вже вклалася. Поклав ніжно руку на плече, вона навіть не поворухнулася. Звідкись знав – вона не спить, лишень удає. І він не став наполягати, розштовхувати її. Але чому? Досі сам не знайшов відповіді. Можливо, тому, що теж тоді відчув її відстороненість та підсвідомо зрозумів – це початок кінця. Того вечора він вилікувався, його одержимість почала минати...

Опісля такі вечори стали звичними. А коли вдавалося поговорити, то все перетворювалося на сірість – завше надокучливу, однакову. У неї на нього не ставало часу, інколи йому здавалося, що вона спеціально придумує приводи чкурнути якнайдалі від нього. І він не заперечував, піддався тій забаві, затримувався з товаришами якнайдовше, понавигадував і для себе купу малу різних справ додаткових, щоб не ставити Іру в незручну ситуацію – не вважати себе винною в тому, як вони живуть. І в один з таких вечорів, коли Іра ставила на стіл для нього вечерю, завченим рухом, і він чекав уже звичної фрази на кшталт: «Ти тут повечеряй, а я...», зловив себе на думці – ця жінка навпроти, яку ще недавно так кохав, його ніжна Іринка-Веселинка, перетворилася на чужинку, яку він майже не знає.

Полуда спала з очей. А от в Іри, схоже, ніколи й натяку не було на ту полуду. Було натомість багато терпіння, яке врешті вичерпалося. Дивувався собі. Але ж чому? Куди зникає кохання після кохання? І чи справді то було воно? Запитував і хмар, і неба, і навіть рідної неньки. Мама з батьком жили душа в душу, і тато після довгих літ шлюбу продовжував дивитися на дружину закоханими очима. Обоє не втратили радості від перебування поряд, й отой перший стан закоханості в них не минався й досі, хоч і десятки літ минули. Мама відповідала сумно: «Сину, мій сину! Для цього потрібна взаємність, бо байдужість може вбити навіть любов».

Він дослухався до маминих порад, бо наче прагнув створити ту взаємність. Навіть дуже старався. Чемно виконував усі бажання та настанови дружини, навіть якщо вони стосувалися лишень матеріального – робота, гроші, хата, меблі, не гірше, аніж у людей, ліпше, аніж у сусідів. Купили машину, почали збирати гроші на дачу. Купили дачу. Тоді Іра сказала, що машину слід поміняти, бо сусід уже дві з того часу поміняв і сором їздити на цій старій немодній розвалюсі. Він терпів, скреготів зубами та продовжував, наче золота рибка, виконувати всі забаганки дружини, яка все більше ставала схожою на стару бабу біля розбитого корита.

Одного жовтневого дня повертався з роботи додому. Потрапив у корок біля лаври. Простояв десь з півгодини. Несподівано у вікно, яке відчинив, щоб пустити до салону трохи припізнілого осіннього тепла, влетів жовтогарячий метелик. Затріпав крилами, покружляв над головою і вилетів із вікна назад – на сонце, на волю. І в той момент щось наче надірвалося всередині. Метелик кликав його за собою. І Олексій пішов за метеликом. Додому того вечора Олексій повернувся поночі, з кишеньками, набитими каштанами. Дружина спала. А вранці Олексій мовчки зібрався, закинув рюкзак на плечі, товариш давно вже запрошує в Карпати. Ірині нічого не сказав – відмовлятиме і з ним не поїде. Знайде мільйон відмов, а чути їх уже несила. Залишив записку для неї на столі і... Чкурнув слідком за метеликом.

Чи не вперше за багато літ йому було по-справжньому добре. Ігор та його дружина Оріся, добрі люди, у яких зупинився, геть інші, не схожі на його оточення. Нема в них ані перських килимів, ані високих стель, отих, що аж під три метри, дурнувятих люстр, фікусів на підвіконні... Але є багато тепла в очах та якоїсь прадавньої мудрості: головне – ми двоє, усе решта, якщо виникне потреба, додається. Після тої мандрівки Олексій усе частіше дозволяв собі «вистрибування» з чужої шкіри, яка, на щастя, для нього не встигла стати рідною. І це також було продовженням отого початку кінця. Тепер розумів це.

Навіть не помітив, як дружина завершила розмову з мамою та увійшла до кімнати.

– Ото вже мама. Ти ж знаєш. До смерті заговорить. Тільки ж учора увечері бачилися. І от, знову, за рибу – гроші.

Він прислухався. Ірина чомусь виправдовувалася. Може, і не перед ним, а перед собою. Кивнув співчутливо, сів на канапу.

– Іро, скажи, правду! Хоч один раз – зізнайся чесно: ти мене хоч трішки любиш... – осікся та поправив себе: – Тобто любила?

Дивився в очі. Знизу верх. Сидів на канапі, а вона нависала над ним хмарою, справжня Іринка-Хмаринка. І була в той момент розгублена та трохи захоплена зненацька. Навіть трішки нагадувала ту далеку Іринку-Веселинку, у яку він закохався, коли вперше побачив.

– Правду хочеш почути? Яку правду? – перепитала дерев'яним голосом. – Дорослий розумний чоловік, а головного так і не втямив. Хіба можна трішки любити? Чи трішки бути живим, чи трішки мертвим? Або живий, або мертвий. Або любиш, або ні. То як склянка з водою – або вона повна, або порожня. Наша з тобою порожня. Чи любила я тебе? Напевне, ні, Олексію. Тобто, не напевне. Точно – ні! Ти запитав – я відповіла. Мені з тобою просто було добре. І в ліжку, і в хаті, і в побуті, і з дитиною. Але, видно, тільки цього добре, щоб прожити з іншою людиною поруч усеньке життя, замало. Принаймні для мене. Терпіти чужі

дивацтва і щоби хтось зумів витримати мої недивацтва чи приймав їх, називай як хочеш, – це й означає любити. Я не можу більше і не хочу, бо не люблю тебе. Тому... Пробач, однак я не можу з тобою більше жити, Олексію. Мені набридло вдавати щасливу жінку. І я не хочу ставати потворною мегерою, бити посуд, влаштовувати розбори через дрібниці. Усе закінчилося. Крапка. Майно поділимо навпіл. Син залишиться зі мною. Ти будь-коли можеш спілкуватися з ним, приходити до нас. Будь ласка. Мені здається, що ти не дуже й здивований чи заскочений зненацька. Правда ж? Ти чекав цього. Ти теж заплутався. Усе закінчилося, так. І в тобі все закінчилося, правда? Я не можу вважати тільки себе винною в тому, що зараз відбувається між нами. Ми чужі. А хіба можуть чужі жити вкупі? У тебе свій світ, у мене – власний. І ті світи – антагоністи, розумієш? Це навіть не дві паралелі.

Умовкла. Чекала відповіді. І він заговорив:

– Може, й розумію. Ще не вирішив. Дякую за відвертість, Іро. Мені від тебе нічого не треба. Любові ти мені дати не хочеш, тому що не можеш? – Підвівся з канапи, підійшов до своєї чорної робочої сумки.

Іра, сплівши руки у вузол на грудях, спостерігала за ним. Олексій витяг з сумки теку з документами. Простягнув дружині:

– Ось. Там документи на квартиру. Вона твоя. Я владнав усі юридичні моменти. Ще рік тому владнав, передбачав, мабуть. Усе по справедливості. Ти цю квартиру більше любиш, аніж ме... – знову осікся. Укотре виправив себе: – Тобто, ти це помешкання любиш. Ти вклала в нього всю себе.

Умовк, щось обмірковував. Тоді додав:

– Так, квартира ваша – твоя і синова. Галерею теж переписав на тебе. Ти й так, фактично, ведеш всі справи, і доволі вправно. Машину я також залишаю тобі. Ключі від квартири і машини на столі в кабінеті.

Ірина відверто здивовано крутила папку.

– Але ж як? Звідки ти міг передбачити, що я... – затнулася. – Що ми той...

– Я не передбачаю майбутнє, Іро, – говорив чесно, дивлячись в очі. – Я просто живу з тобою давно. І так буде справедливо!

Іра нервово пересмикнула плечима, зітхнула. В очах читався переляк, вона могла чекати чого завгодно, але не цього. Несподівано заторохкотіла:

– Льошко, ти-ти, ти не розумієш... Я не вимагаю все кидати ось так різко. Е-е-е-е, тобто... Без наркозу різати по живому, і малий, і мама. І все-все-все... Ми можемо розміняти квартиру на дві – буде і для тебе, і для нас вистачить. А бізнес, і дачу, і машину продати, гроші поділити. Усе навпіл. Мені також нічого чужого не треба. Це все... не правильно.

Олексій зітхнув і тихо сказав:

– Ні, Ірусю, усе нарешті правильно. Не правильно одружуватися з тим, кого не любиш. Не чини більше так. А решта все правильно. Це я залишаю не тобі, і не твоїй мамі, це я залишаю сину й матері моєї дитини та тій Іринці-Веселинці, яку я колись любив. Сергійко, звісно, не зрозуміє ані мене, ані тебе. І не простить зради. Ми обоє зраджуємо зараз його довіру. Бо... Дитині потрібна повноцінна родина. Та я тебе все одно в протилежному не переконаю. Твоя ж мама зуміє все показати дитині в такому світлі, що я ще й винним залишуся.

– Давай не будемо, Льошо. До чого тут мама? – При згадці про маму Ірина різко сіпнулася. Видно, мамині інструкції були надто дошкульними і сама Ірина відчувала це.

– Звісно, не будемо. Хай тобі щастить. – Олексій узяв сумку, перекинув її через плече. І вже на порозі озирнувся.

– Іро, спробуй знайти того, як ти кажеш, – справжнього. Хай він буде хорошим для тебе, гаразд? І не тільки він тебе любитиме, а й ти спробуй полюби його теж.

Вона трохи розгублено кивнула й додала:

– А твої речі – одяг, книги і решта?

– Заберу завтра, коли син буде вдома. Хочу попрощатися.

– Попрощатися? Ти кудись від'їжджаєш? От бачиш, – вона вхопилася, мов за ниточку виправдання, за ту його поїздку. – Тебе ніколи немає вдома. Для тебе мандри важливіші від нас. Друзі, подорожі. А для мене це чуже і...

Він підняв руку, мов білий прапор примирення. Вона замовкла.

– Давай без артистизму, Іро. Ти ж знаєш, що все навпаки. Я втікаю на іншу планету, щоб не бути зайвим у твоєму житті. Це нестерпно – бути зайвим. Не будемо сваритися, бити посуд, кидатися словами, мов гранатами. Ми з тобою достатньо набили скла. Так – розбите на друзки не склеїш. Ох, мандри-мандри. Так, я від'їжджаю, Іро, і дуже далеко. Я десь загубив себе, їду шукати...

3. Машка

– Ну і шо, мала? Скільки тут будеш стовбичити та витрішки продавати? Шо, ніколи людей не виділа? Я ж тобі не літаюча тарілка чи зелене одоробало з мигалками. Гм... Ти й учора тут вешталася. Я спостерігала, здаля правда. Не стала тебе лякати. Бо ти, наче, не з наших, не дуже той, на алкоголічку чи бомжару схожа. Пляшки збираєш нафіга: на водку чи дозу?

Дебела жінка з опухлим обличчям, брудним волоссям та синцями під очима вистрибнула з-за контейнера зі сміттям несподівано. Магдалена не встигла хоч якось зреагувати. Так і стояла розгублено, тримаючи в руці дві скляних пляшки з-під пива, які щойно витягла зі звалених на купу пакетів зі сміттям.

– Ну, глянь. Уже тиждень сміття не вивозять. Паразити. Розвели сральню в місті. Усьо скопом – і картон, і тара... Бардак. Кругом, мала, бардак. І в головах, і в країні, й у світі бардак. Як тіко він, – бомжиха звела очі до неба, – нас досі ще терпить, скажи? Люблячий батько тіпа. А тут би не зашкодила добра порка. Шо витріщилася? Давай знайомиця, мала. Ти ж тіпа на мою територію влізла. По ідеї я б мала тобі за ото, – жінка тицьнула брудним пальцем правої руки в Магдині пляшки, – морду натовкти. Та я добра фея сьогодні. Бо знаю, мала, шо людина просто так, від нефіг делать, по смітниках шниряти не стане. Ну? Я – Машка. А ти?

Магдалена й далі стояла непорушно. Вона не знала, що робити – кидати пляшки та втікати чи... Магда вже майже місяць микається смітниками. Устає вранці, тільки-но засіріє, і гайда по району. Ще ні разу ні на кого не наткнулася, бо робила це дуже обережно. Сором який, ганьба, а в неї ж діти і ще той, досі законний чоловік, з яким розлучається, і давати йому хай найменший привід для засудження не мала права. Чомусь була переконана, що о такий ранній порі всі бомжі та двірники ще сплять. Виходить, не всі.

– Шо мовчиш? Язик ковтнула? А очі чо такі настрахані, наче дідька побачила. Не битиму! Факт. І з виду ти зовсім нормальна – чистенька така, акуратна. Слухай, а пішли побазаримо. Га? Я так розумію, шо в нас з тобою співпраця в цьому райончику намічається? Та й куди спішити двом самотнім жінкам у неділю? До церкви ти нині не збираєшся, правда? Що там у неділю нещасному робити, сьогодні до церкви йдуть тільки щасливі, правда, не всі вони про своє щастя здогадуються, на жаль. А до церкви, на розмову з Богом, таким, як ми з тобою, ліпше йти, коли людей у ній мало. Тобто в будень.

І та, що назвалася Машкою, зовсім не роздумуючи, міцно вхопила Магдалену за руку та поволокла за собою. Жінка й не думала смикатися чи вириватися. Стало геть байдуже, чомусь знала: гірше, ніж є, уже їй не зроблять. Довготелеса, худа, з чіпкими руками Машка тягла невеличку Магдалену за собою. За будинком ріс парк. Зелена зона, так би мовити. Але парк уже давно не мав господаря і стояв сиротиною занедбаною. Дитячий майданчик ще мав більш-менш прибраний вигляд, то самі матусі постаралися, а все, що за ним – непролазні чагарі. І Машка впевнено тягла туди спантеличену Магду. Якимсь дивом Машка віднаходила стежину і пересувалася нею доволі впевнено.

Початок літа обіцяв спеку та гарну погоду. Ось і зараз – лишень п'ята ранку та зовсім не холодно, хоч росяні трави били по штанах та прикритих легкою сорочкою руках. Магда чомно плелася слідком за Машкою. Бомжиха продовжувала міцно тримати її за руку і тягла за собою, мов малу дитину, дорогою щось собі під ніс булькаючи про розгардіяш у країні, про свої старі шкари, які на ладан дихають і от-от здохнуть, а підхожих у смітнику вона ніяк не знайде, бо має дуже вже унікальний розмір ноги, як для пані з ростом метр сімдесят, – тридцять п'ять.

– І на який тобі здалися пляшки, мала? По морді видно – не п'юща ти. – Ураз зупинилася посеред стежки Машка, розвернулася, прискіпливо глянула Магді в очі.

– На хліб, – випалила Магда, незмигнуто дивлячись в очі бомжисі, знизу вгору.

Машка була на голову вища і нависала над Магдою, мов потворна скеля.

– Діти є? – випитувала далі.

– Двоє. Дві донечки. Вони зараз у мами, у селі. Канікули в школі. А я от шукаю роботу і все ніяк той, не знайду... І часи такі, кажуть – криза в Україні. І без «блату» не беруть. У ЖЕК хотіла влаштуватися двірником, так сказали, що вакансій немає. Пробувала продавати на базарі, та той... Не вийшло. Нема в мене до цього діла хисту, проторгувалася...

– Ага, з такими очима на базарі не торгують, – бомжиха хмикнула. – Інтелігенція срана, блін. Та не тушуйся, чо ти? Знаю, що кажу. Я з такого ж тіста. А якщо слова не дуже культурні вставляю, не зважай – то моя адаптація то теперішнього життя. Ну, пішли. Будемо тебе лікувати, мала. Психотерапія, так сказати.

І Машка продовжила тягти Магду за собою.

Зарості несподівано закінчилися, і, здається, нізвідки виринула невеличка та доволі затишна галявина: покошена трава, столик під сосною, дві лавки, збиті з повалених берізок.

– Ну, шо, мала, той – сідай! – Машка кивнула на найближчу лавку.

Магда чемно сіла, Машка всілася навпроти. Дістала з внутрішньої кишені засмальцьованої камізельки півлітрову пляшку з чимсь прозорим, з правої кишені – два невеличких алюмінієвих стаканчики і щось загорнуте в газету. Розгорнула. Тим «щось» виявилось порізане плястерками сало та чорний хліб.

– Ну, яка не яка, але закусь.

Машка по-діловому заходилася «накривати» на стіл. Ще з однієї кишені добула складену чи не вдсятеро газету, розгорнула її. Зверху поставила пляшку з рідиною, стаканчики, розклала сало і хліб. Магдалена трохи ошелешено спостерігала за процесом. Майнула думка: «Господи, до чого ти докотилася, жінко, і куди тебе та хвиля несе?» Але не стала зосереджуватися на тій думці. Хай несе! Кудись та винесе. Бо не залишилося в ній більше сили для опору. Просто сиділа та оглядала свою нову знайому. У загидженому одязі, зі спухлим обличчям, синцями під очима та глибокими впадинами під ними. Волосся коротко стрижене. Колись, мабуть, воно було світлим, а зараз посіріло чи то від того, що його рідко миють та доглядають, чи від літ. Блакитні сумні очі, яких майже не видно з-під набряклих повік та набурмосених брів. Потріскані губи, на яких позасихала кров. Ластовиння на обличчі, яке дивом пробивалося крізь шар бруду й робило лице ще більш кумедним та незугарним. Товсті вимазані руки з обгризеними аж до крові нігтями вправно розставляли трапезу на столі. Права рука ще раз ковзнула в безрозмірну внутрішню кишеню камізельки і добула на світ Божий два маленьких помідори.

Машка відкоркувала пляшку. У ніс Магди вдарив сморід. Так могла пахнути тільки самогонка. Машка налила спочатку Магді, тоді собі. Нарешті підняла склянку, витріщилася на Магдалену своїми блакитними й досить чіпкими оченятами:

– Ну, шо, мала? За знайомство. І все ж, звати тебе як? Може, нарешті скажеш?

– Магдалена, – спокійно відповіла. Аж сама трохи злякалася свого спокою. І поспіхом додала, розуміючи, як на фоні ім'я Машка, то дико звучить: – Можна просто Магда. І ще той, е-е-е... я не п'ю, уже вибачте.

Бомжиха зневажливо пхикнула.

– Брезгуєш. Звиняй, мала, однак шампана чи коньяку нема. Не хочеш як хочеш. Я не впрошуватиму. Но, для годиться – пригуби разочок, зроби вигляд, що підтримуєш компанію, й поговоримо, мала. Слухай, ти не проти, якщо я тебе й далі малою називатиму? Бо оте твоє Магдалена, якесь надто біблійне. Можна, канешно, Магдою, та й то якось не по-нашому, а по-циганськи звучить.

Магдалена знизила плечима. Вона не заперечувала.

– Ну, будь здорова, мала. За нас, за баб, за знайомство.

І Машка залпом перехилила стакан, при тому навіть не скривилася, наче пила воду. Тоді викинула до рота кусень сала і заплямкала ротом. Магдалена тільки піднесла до носа стакан з прозорою рідиною. Від гидкого запаху відразу закрутило всередині, бридливо скривилася та поспішно поставила стакан на стіл. Машка наче цього не запримітила.

– Ну, розкажуй, мала, як ти до такої жизні-маліни докотилася? – питала Машка, активно пережовуючи закуску.

Магда опустила очі. Деркучий, прокурений голос Машки її трохи лякав. Спочатку микання помийницями та смітниками Магді здавалося тимчасовим. От-от знайдеться робота, і вона тоді це все кине та повернеться до нормального життя. Та минув місяць, і от зараз перед нею сидить жінка, яка напевне також так думала, коли починала. Магді зробилося страшно, коли подумала, що то вона зараз дивиться в люстерко свого майбутнього. Відвела очі, ховалася сама від себе.

– Ну, що мовчиш? А давай я почну, – навіть весело сказала Машка, витягуючи з кишені штанив сигарети. То були міцні, чоловічі, без фільтру. – На, мо', закуриш?

Магда заперечливо захитала головою.

– Могла й не пропонувати. На тобі можна вішати етикетку: еталон жіночності – не п'ю, не курю, вдома ночую. Ти навіть смачно пахнеш, мала. Не-не, не парфумами, домашнім комфортом.

Машка черкнула сірником, запалила сигарету й затягнулася. Сірник загасила та поспіхом запхала собі до кишені. Тільки тепер Магда зрозуміла, що так її спочатку тут здивувало. Довкола було чисто, навіть недопалки не валялися під ногами, не то що спалені сірники чи пластикові пляшки. Машка затягнулася ще раз. Кінець сигарети сердито засичав. Бомжиха відірвала кусень газети і струсила на нього попіл.

– Ну, от слухай тепер, мала. І то уважно, і постарайся все запам'ятати. Перед тобою сидить сорокарічна жінка. Що, здивована?

Машка сумно посміхнулася. Магда не встигла стерти зі свого обличчя подив. Машка лишень на три роки старша від неї. Та хіба це можливо? З вигляду – це стара втомлена життям пані, хай, на перший погляд, невизначеного, але вже точно не сорокарічного віку.

– Ага, мала. Я також колись була схожою на тебе. Коли починала. Була... І роботу мала, і чоловіка, і родину... І пахло від мене гарно, і очі горіли вогнем, а не пилом припадали. Та в один момент усе полетіло під три чорти. Шкереберть. Давай я собі ще наллю, бо щоб усе це розповісти – потрібен наркоз. Купа років минула, а я й досі його не відпускаю. Його, свій біль. Мов талісман тримаю при собі і позбутись не можу чи не хочу. Може, ти мені скажеш чому?

Машка хлюпнула рідини собі в стакан. Магді навіть не пропонувала. Залпом висушила і цього разу скривилася, та Магда точно знала, що скривилася не від того, що горілка смердюча чи пекуча, – кривилася від споминів.

– Може, не треба згадувати, якщо воно болить? Може, колись потім, га? – несміливо запропонувала Магда.

– Треба, мала, треба. Дуже треба. І, мені здається, що зараз більше тобі, аніж мені. Щоб почути правду про себе. Знаєш, а я ж за професією психолог. Професіонал, блін. Тож мовчи і слухай. Слухай і мовчи.

Сигарета в руці тремтіла, попіл падав на стіл, наче жухлі сльози з чиїхось невидимих очей.

– Перед тобою зараз сидить бомжиха Машка. У минулому красива успішна жінка – Марія Федорівна Пристай. Психолог у приватній клініці, якою керував її чоловік. Вона ж свого часу і запропонувала йому цю клініку створити. Певна річ, потрібні були гроші, щоб почати. Вона знайшла. Гарні зв'язки, друзі, які не беруть відсотків, банкіри, які пропонують хороші умови, бо ти вмієш і знаєш, як розмовляти з грошовитими чоловіками. Фах і твоя

врода дозволяють це робити. Усе в тебе є – квіти на свята, дорогі подарунки. Взимку відпочинок у Єгипті, влітку – Туреччина. Хочеш побачити Париж – будь ласка. Для коханої будь-які двері світу відкриті... Усе є, та... Бог не дає дітей, бо відразу всього мати не можна... чи можна? Певно, як кому. І ти п'ятнадцять років безупинно мариш дітьми, лікуєшся, пробуєш. Врешті настає момент, коли розумієш – це безуспішно, та за інерцією продовжуєш пробувати. Так, твої намагання вже як спорт... А тим часом чоловік починає від тебе віддалятися, вислизати, мов золота рибка з рук мрійника. Вислизає, вислизає, і врешті одного дня ти прокидаєшся вранці в холодному ліжку одна з розумінням великої втрати. Втрати себе. Коли ти себе загубила? Певно, тоді, коли дозволила недозволену розкіш кохати когось більше від себе. Світ валиться, хоч наче зовнішніх проявів і немає – чоловік і досі вдає, що у вас повноцінна родина. Він тебе любить, поважає і теде. Та його відрядження чомусь стають дедалі довшими, аромат чужих жіночих парфумів, що в'ївся у його сорочки та піджаки, – дедалі гострішим, повернення з роботи аж за північ... І ти втрачаєш інтерес до життя. Хамиш пацієнтам, зриваєшся на підлеглих, і врешті він тебе переконує взяти тривалу відпустку. Поїхати до моря чи в гори. Він хотів би з тобою, та не може. Роботи багато, відповідальність перед собою, пацієнтами і теде. Та що я тобі розповідаю, мала? У тебе зараз в очах такий самий біль, який був у мене, коли після повернення з відпочинку мій любий сповістив: він кохає іншу і вони чекають дитину. Чекають на первістка. Вона вже на восьмому місяці, і в них буде син. Вона молодша майже вдвічі, вона нахабніша вдвічі. Вона – піранья. І ти, золота рибко, абсолютно вільна. Звісно ж, тобі дуже вдячні за все і ти можеш далі працювати в клініці на своїй посаді. І квартиру тобі твій коханий уже придбав – двокімнатну, правда, але нову, з євроремонтom та сучасним наповненням – меблі, оргтехніка, усе включено. Ага, навіть машину мені дарує свою, хоч я досі їздити не навчилася. Та це нічого, каже він, от і нагода з'явилася навчитися, почавши нове життя. «Ти ж розумна жінка, Марічко! У нас уже давно нічого немає. Живемо за інерцією. А це – шанс для обох. Почати життя спочатку. Справжнє життя». І так далі і тому подібне. Мене заціпило. Я не могла тоді ані плакати, ані заперечувати, просто тупо стояла і мовчала. Я переїхала в ту нову квартиру, куплену ним. Замкнулася в ній і виходила тільки в магазин. Купити їдла будь-якого і... горілки. Коли випивала, мені, здавалося, легшало. Втягнулася. Йшов час. А через рік золота картка, яку видав мій коханий, мені бібікнула, що грошей на рахунок немає... Це мене наче трохи повернуло до тями. О! За рік може багато що статися! Панас – то ім'я мого колишнього – подав на розлучення, оскільки я на суди не з'являлася, нас розлучили заочно. На спільне майно я не висувала жодних претензій, тож мені зі «спільно» нажитого нічого і не перепало. Тим паче, поки я була в протрації і ще вважалася де-юре його дружиною, коханий і клініку, і машину, і квартиру, і дачу в Карпатах переписав на родичів майбутньої дружини. Якісь там терміни, коли я могла оскаржувати, минули – і маєш: я перетворилася на нікому не потрібну, покинуту колишню.

Машка говорила спокійно, наче розповідала не про себе, а про когось чужого, і тільки тремтіння сигарети в руках видавало її. Вона налила собі ще, залпом випила.

– Не буду розповідати про свої спроби повернутися до життя. О, багато їх було. І друзі намагалися допомогти, і пробували примусово лікувати, і підшивали, і на роботу до себе брали. Няньчилися, наче з малюком. Місяць-два все гаразд, а потім ураз... Зірвуся. І наче все розумію, та серце... Воно, мала, просто розбилося. Милі мої друзі! Намучилися зі мною! Впрошували, благали. А я ж горда: і хамила, і посилала на «небо за звьоздочкой!»... Усе марно! Бо пацієнт ремонту не підлягає. Брухт, кароче... От тепер бачиш, на що я перетворилася. Брухт, який лазить по смітниках, збираючи собі на пляшку. Який і вбирається на смітниках. Так, у мене є пенсія. За інвалідністю. Вгробила-таки себе. Інвалідська пенсія. Але її ледве вистачає, щоб за комунпослуги сплатити. Моя квартира – останнє, що мене ще тримає.

Ні, я не можу її пропити. Бо це його подарунок. Останній Панасів подарунок. Бачиш, який бзік у дурній голові скалкою засів... Життя – то сволочна жінка, мала. Пройда...

Магдалена слухала, затамувавши подих. Ледве вичавила:

– А він? Як він?

Машка важко зітхнула. Забичкувала недопалок, запалила нову сигарету, смачно та довго затягувалася, струсила попіл.

– Панас? Бог таки є, мала! Але в нього дивне розуміння кари. Панас помер. Несподівано так. Уві сні. Я тільки на сороковий день дізналася про це. Мені наче телефонували, давали знати й поштою. Та в мене тоді був запій черговий. Уже п'ять років минуло. Інколи мені здається, що то я випросила в Бога для Панаса смерті. Молила, жадала справедливої кари. Звісно, я винуватила в усьому не його, а ту відьму молоду, що чоловіка в мене забрала. Ех, наївна душа. Слід було просити іншого – благодаті для всіх. Я інколи приходжу до нього, на цвинтар, поговорити. У ті, особливі для нас дні. Ніколи нікого зі знайомих там не зустрічала. Лишень цієї весни випадково ледве не натрапила на його дружину. Вирішила на Великдень йому крашанок занести та паску власноруч спечену. Він дуже любив мою паску. А там вона – стоїть навколішки та плаче. І також розмовляє з ним. Постояла, підслухала. Так, вона його також любила. По-справжньому. Хоч його немає, він уже ніколи не встане, не заговорить, та помер він щасливим. Бо... Зоставив по собі сина та двох люблячих жінок. Одна з них має при собі частинку Панаса – дитя. А що отримала я? Порожнечу. Раніше хоч гріло те, що він живий. Чужий, далекий, але живий. А тепер – я не відчуваю нічого. Живу, доживаю. Якби мені дозволяла моя віра – уже б давно собі щось зробила, а так... Просто доживаю. Людина має для чогось чи для когось жити. Заберіть у неї це, і вона перетвориться на тлін. Я – тлін, Магдо, я – тлін.

Машка вперше назвала її Магдою. І тут до неї дійшло. Отой одяг бомжачий, спроба розмовляти по-вуличному – лишень маскування, намагання відгородитися від світу, який колись для Марічки був рідним, спроба втекти від самої себе. Та хіба від себе втечеш? І, здається, Машка так довго ховається та грає чужу роль, що вже й перетворилася на чужинку для самої себе. Розумна, освічена жінка, яка марнує своє життя. І через що? Через кого? Чоловіка. Згадала свого. Защеміло всередині, засльозилися очі. Уже не могла стриматися. Плакала.

– Поплач, мала, поплач. Сльози очищають. Мені ж заціпило. Я уже сто років не плакала. І подивися уважно на мене, і зрозумій, що можна зробити зі своїм життям, коли пересташ любити себе. Я тобі допоможу, мала. У тебе все буде добре. Обіцяю. А знаєш чому? Не, я вже давно стала гранітною, такою собі кам'яною бабою – ні емоцій, ні бажань, тільки інстинкти: пити, жерти та срати. Але... Твої очі, мала. Ти інша. У тобі багато вогню, багато життя. Але ти його чомусь стримуєш. Я знаю, переконана, хтось той вогонь так глибоко загнав у тебе, що ти й забула, як то бути справжньою. Розкажи про себе, мала. Чому тебе батьки назвали Магдою? У тобі є щось циганське, але мало. Дивне, як на українку, ім'я. Чому Магдалена, мала? Давай розкажуй. І в тебе, і в мене часу навалом поки що. Чи не так?

Щоденник Мавки

Зараз я стою біля вікна і вдивляюся в темряву. П'ятий поверх. Мені добре видно смутне темне небо, безлюдну вулицю, підсвічену підсліпуватим ліхтарем, дерева в напівдрімоті. Тихо, спокійно. Так годиться в цей час доби, бо ніч. І ти також захований за стінами своєї оселі, захищений від... Від кого, від чого? Якщо боятися ночі, вона наздоганятиме напівтінями, напівнатяками, переслідуватиме у снах. Але це лишень якщо боятися. Тому

не бійся, а просто спи, посміхаючись долі та янголам. Більшість людей зараз так і чинять – мирно сплять, шукаючи у снах світанку.

Другу годину ночі показує мій годинник, а я все вдивляюся в ніч. Удивляюсь уважно в небо. Навіть вогні великого міста дозволяють розгледіти там зорі. Так, зорі... Суцвіття зірок.

Історія друга. Про душі

Був колись час, коли нічне небо існувало без зірок. Правда-правда. І місяця не було. Сумні часи. Тільки-но сонце ховалося за обрій, як світ поглинала темрява. І вкупі з нею світ заповнювало зло, усе те, що боїться й натяку на світло. Усі людські вади сходилися тоді до купи, а люди замикалися в домівках та, запаливши каганці, як оберег, укладалися спати. Ненависть, зрада, брехня, облуда, ледарство, заздрість, агресивність... Вони ставали до розмови і вихвалялися одне перед одним, хто що поганого вчудив, якого лиха накоїв, кого звів, кого довів.

І якщо, борони Боже, ти припізнився в дорозі, то мусив відразу кудись заховатися, бо ті лихі відчуття обов'язково почують тебе та візьмуть у полон. І життя перетвориться на темряву. Тож уночі, після заходу сонця, ніхто з людей не смів й носа на двір вистромити.

Зажурилися світлі вчинки та добрі почуття. Бо все більше та більше живих створінь ніч перетворювала на лихих потвор. Зійшлися добрі вчинки на нараду в просторій світлиці самого Сонечка. Довго гадали, як лиху зарадити. Та нічого мудрого не придумали. Бо ніч – то терени зла, які не мають поки в собі й натяку на світло, як може добро втрапити на цю територію, не розгледівши дороги? Сила добра – у світлих вчинках, які й створюють довкола себе світло. Врешилі, коли всі слова бідкань та розчарувань були сказані, озвалося Сонечко.

– Людська душа – то теплий яскравий вогонь. Людина народжується, отримує тіло, отримує душу. Вогонь душі впродовж людського віку чесно служить людині, зігріває в негараздах, допомагає, коли холодно, похмуро та сумно. І людина, відкрита для добра і добрих почуттів, легко приймає в себе добро – таким чином її вогонь душі стає ще багатшим та величнішим. Про таку людину ми кажемо – горить, світиться, сяє. Біля таких людей хочеться зупинитися та зігрітися. А коли настає час і тіло помирає, то пам'ять про таку людину довго-довго зоріє, допомагаючи тим, хто знав її, ставати кращими. А куди ж дівається вогонь душі? Він повертається туди, звідки й прийшов. До свого Творця. Милі, любі добрі почуття, а якщо ми попросимо у Творця дозволу тими вогниками-душами запалити ніч?

– Як це, запалити ніч? – здивувалася Любов.

– Як це? – луною додала Чесність.

– Як це? – хором-луною обізвалися Віра та Надія.

– А так, – радісно відповідає Сонечко. – Душа, по смерті тіла людини, стане на небі вогником, свічкою, яка застерігатиме в темну половину доби все живе від поганого, нагадуватиме, що жити потрібно так, щоб не згаснути, потрібно світити, а не тліти. І це світло допоможе й вам, добрі почуття, знайти дорогу в темряві.

– Як гарно, як гарно! – заплескала в долоні Совість. – Ми згодні, ми згодні! Давайте просити Творця.

І вони попросили, і Творець не відмовив. Подарувавши нічному небу мільйони вогників-душ. Яке життя прожила душа – такий вогонь вона й дарує.

– І як ти назвеш ті вогні? – запитало Сонечко Творця. – Ти їх створив, тобі й називати.

Тільки на мить задумався добрий Батько, посміхнувся та сказав:

– Світлі душі – це Зорі. Очі тих, хто вміє світити. Але й це ще не все. Пильнувати Зорі вночі я не зможу, клопоту багато, ви ж мене розумієте? Та знаю напевно, що кожній отарі, навіть найліпшій, потрібен достойний пастух. Він – то частинка мене, моя світла тінь посеред ночі. Він народжуватиметься, ростиме, а потім навпаки – зменшуватиметься і помиратиме. Як нагадування всьому живому про те, що земне життя не вічне. І назву я цього пастуха Місяць.

Так і сталося, як сказав Творець. Тільки-от Ніч дуже вже образилася. Хоч і блискітки-Зорі на небі пасували до її смоляного плаття і пан Місяць, особливо молодий серпик, гарно прикрашав її волосся. Але ж це нечувано, як можна було, її не спитавши, таке вчинити? Пішла до Творця скаржитися.

– Образили ви мене, Батьку, своєю неувагою. Чи я вже й слова доброго не варта? Прикро мені, дуже прикро.

Розплакалася Ніч. Та так захмурилася, що за чорними хмарами пропали-сховалися і Зорі, і Місяць.

Мусили-таки в Ночі дозволу запитати.

– Добре-добре, любя моя Ноче! – озвався Бог. – Пробач. Можє, якось домовимося? Що б ти хотіла отримати як вибачення?

О, Ніч насправді хотіла небагато. Лишень бути присутньою посеред дня.

Тож тепер, коли сонце на небі світить-сяє, усе живе відкидає тінь, у якій є присутність ночі. Та в ній, на жаль, можуть ховатися недобрі почуття. Зате посеред ночі високо-високо в небі горять мільйони добрих душ, які щедро посилають і вночі на землю добрі почуття та світло.

Отака ця історія! Історія про душі. Хай ті зорі вночі зазирають не тільки у твоє вікно, зазирають і в душу. Тримай її для світла завжди відкритою. Спи і хай тобі насниться місячна дорога і Я на ній – твоя Мавка. Та, котра на тебе чекає.

4. Чи так, чи сяк – не пропадеш, бо козак

*Чи знаєш ти, яких ліків вживають ужалені скорпіоном? Тим же скорпіоном натирають рану.
Григорій Сковорода*

Коли двері квартири та й, зрештою, тепер уже його минулого, зачинилися, чи думав куди йти? Зовсім ні, брів навмання, куди несли ноги – туди і йшов. Блукав десь годин п'ять похмурим та мокрим від осені Києвом. Парками, вулицями... Зараз мав можливість уважно роззирнутися довкола, бо ніхто його вже не чекає, особливо вдома. Так, удома вже давно його ніхто не ждав. Однак до сьогоднішнього дня тишив себе облудою, що таки має притулок, власний дім... Ілюзія розвіялася, і зараз ти залишився сам на сам із собою та наодинці з містом.

Люди поспішали, перестрибували через калюжі, які наплакала за день осінь. Сльози-вода-небо – і то все в брудних калюжах. Замислився. Коли з ними це сталося? І вже знав підсвідомо відповідь, хоча досі боявся прийняти її. Це врешті мало трапитися – рано чи пізно, бо як ти до купи не тули небо з землею, не пришивай горизонтом – це лишень оптичний фантом. Скільки не поспішай до тої лінії, до того місця, де зшито до купи те, що не зживається, не добіжиш. Сьогодні його біг урешті припинився. Йшов, не поспішаючи, не кваплячи ані стрілки годинника, ані сутінки, які кволо спускалися на місто. Засвітилися ліхтарі, перехожих стало менше.

Боже, які ці люди дивні: зосереджені на власних візіях, занурені в себе. Тільки зграйка молодих дівчат, що вигулькнули з-за рогу будинку, випадала з сумірної й меланхолійної картини осіннього вечора. Ці щебетали, весело щось обговорювали. І Олексію враз захотілося провести цих юних панянок, піддатися хай на мить веселошам, які затуляли світ своїми крилами.

Куди прямують дівчата, не дуже цікавило. Просто отримав певний рухливий орієнтир у своєму бажанні рухатися вперед. Від дівчат віяло позитивом та впевненістю, тим, чого йому зараз бракувало. Тому і йшов за ними, прив'язаний невидимими нитками. Звісно, він міг би зателефонувати комусь із друзів, напроситися на душевну розмову – і йому не відмовлять. Однак, перед тим як починати цю розмову, мусив принаймні косметично спробувати навести лад у голові. Бо навіть приблизно не знав, що робитиме далі, як житиме. А ще вчора йому видавалося, що серйозна розмова з дружиною, яка вже давно назріла, звісно, відбудеться, та вже точно не сьогодні, й не завтра, і навіть не післязавтра, а колись. Тоді, коли він буде готовий. Готовий до краху. А тут стихія валить тебе з ніг. І справа навіть не в тому, чи є у його дружини хтось інший. Нікого в неї немає. Вона до оскоми правильна в усьому. Берегиня домашнього вогнища, справжня, стовідсоткова. Нічого їй і не закинути, крім міщанства, крім бажання любити тільки свою хату, своїх рідних у тій хаті і не розпорошуватися на світ, що за дверима. Бо для чого то все робити? Світ нікуди не дінеться. Світ стояв мільйони років і ще стільки ж простоїть, поки зірка-сонце не вигорить дотла. А життя дається тільки раз і прожити його треба для себе і для своїх рідних... Така філософія. Дім – повна чаша. А як ще можна сказати про їхню хату? Ідеальний музейний лад та порядок в усьому, усе на своїх місцях. Дехто з друзів йому навіть заздрить, поки не вдаряється об гранітні очі його Ірини. Від них також віє музейністю. Порядок мусить бути в усьому, а навала непроханих гостей лишень шкодить цьому: прийдуть, натопчуть, загидять посуд, килими. Після того як гості йшли геть, обов'язковим було генеральне прибирання: так, ніби це не інтелігентні люди до них на горнятко кави зайшли, а циганський табір оселею промчався. Навіть Олексієві ділові

партнери вважали за потрібне зустрічатися виключно на нейтральній території. Звісно, про творчість не могло бути й мови. Це ж сморід який... Фарби, розчинники, купа сміття та плям.

Сміттям Іра називала ескізи. І Олексій терпів. Винайняв у мансарді будинку на Подолі крихітну майстерню. Там і творив. Дружину після цього наче трохи попустило. Та не надовго. Вона переключилася на інше. Її стали дратувати його часті виїзди на пленери. Ірина категорично відмовлялася будь-куди виїжджати з чоловіком, хоч він настирливо запрошував, навіть підкупи готелем та присутністю цивілізації мало впливали. Бо хто буде поливати вазонки? Що, мама? Мама не вміє, в Ірини там цінні селекційні кактуси, за якими треба вміти доглядати, як за малими дітьми. Олексій змирився. Благо, Ірина в порівнянні з дружинами його приятелів була янголом, якщо й пиляла, то у виключних випадках. Виробила до чоловіка особливий діловий підхід: ти – мені, я – тобі. Та час минав, і цього виявилось замало для співіснування.

Дівчатка завернули в скверик. Йшов слідком. Не дуже вслухався в розмову, достатньо було мелодики голосів – веселих та безтурботних. Говорили щось про музику та вміння під неї рухатися. А от його Ірина не любила танцювати. Якщо і доводилося, то вона виконувала цей ритуал пафосно. Танцювати вона вміла, відчувала музику, але не любила. Вважала це пустим заняттям. Був навіть час, коли Олексій пробував дружину хоч чимсь, крім бухгалтерії та хатніх справ, зацікавити. Привів її на курси сальси. Такою сердитою він Іру ще не бачив. Ото подарунок він її зробив? Вона вдома на нього кричала так, що він думав – шиби у вікнах потріскаються. Олексій патологічно ненавидить скандали та сварки. Щоб його вивести із себе, потрібно дуже постаратися. У нього вдома батьки ніколи не сварилися, тому отой менторський тон дружини увів його в ступор. Малий, почувши мамин лемент, замкнувся в дитячій. Добре, що Олексій вчасно взяв себе в руки та зрозумів, що якщо почне виправдовуватися, заспокоювати або відповідати «взаємністю» – зробить ще гірше.

Змовчав. Це був перший дзвіночок для нього, точніше навіть не так: яскраве попередження – «далі буде». І було... Сварки через дрібнички. То навіть не сварки. От коли когось незлюбиш і він тебе дратує, то вже сама його присутність стає каторгою. Та що там присутність, натяк на нього дратує. Як у народній приказці.

– Чому в хаті смердить?

– Та то все невістка.

– Та ж її вдома нема.

– Як нема? Он її запаска висить... Тому й смердить.

Олексій відмовчувався. Бо є син, бо є обв'язки чоловіка перед родиною...

А якби не відмовчувався? Закінчилося б усе набагато раніше.

А ще рідна теща, якій Олексій з першого знайомства не сподобався. Ну що це за професія така в мужчини – художник? Уже ліпше сантехнік чи будівельник. І хоч Олексій не вважав себе білоручкою, бо добре тямить і в малярстві, і завиграшки поміняє стару проводку чи сантехніку, та тещу це не зупиняло. Бо в однокласниці Іринки, чи сусідки Тані, чи у знайомої знайомої, то не мало значення, чоловік «справжнейший» бізнесмен. І то нічого, що він з кравчучками по Туреччинах волочиться, а потім утридорога те шмаття в Хмельницьку на базарі продає, сам факт – чоловік-бізнесмен – підкупує. І навіть коли Олексій створив власну галерею та почав заробляти набагато більше, ніж горе-бізнесмен, теща не зупинилася. Цього разу вона переметнулася на доньку своєї колежанки Галі, чоловік якої «виграв» грін-карту і поїхав на заробітки в Америку, а через рік і дружину з дітьми туди перевіз. Колежанка і фотки показувала. Ото життя! Краса – і природа, і люди, чистенько так, усі на знімках усміхнені, щасливі. А будинок який, а гараж, а газон, а діти, а робота! А непутня Гальчина донька Светка, глянь, така краля стала, золоті зуби, що в роті мала, замінила на дуже дорогі – білі, голлівудська посмішка в неї. А хіба Іринка гірша від Светки? Та Іринка і красивіша, і розумніша, тільки щастя не дав Бог. Бо ж сказано в народі: «А з музики та маляр

нема вдома господаря». А те, що чоловік Світлани працює на будівництві вантажником, а сама Світлана прибирає в багатих родинах (миє унітази), у розмовах не згадувалося. Кому то цікаво? Блакитна мрія тещі – Америка – здавалася такою великою й світлою, що різними там дрібницями не хотілося її затьмарювати.

Скверик закінчився, почалося подвір'я школи. Схоже, дівчата весело поспішали туди. Ні, він за ними не побіжить, вони напевне квапляться на дискотеку чи вечір танців. Хтозна, як тепер у молоді це називається. У кишені невдоволено загудів мобільний. На автоматі приклав слухавку до вуха. То був його старий приятель Назар. Іноді здавалося, що той, наче рідна мати, відчуває, коли потрібна допомога чи порада. Домовилися зустрітися.

Сидять у напівтемному генделику на Подолі. Назар мовчки слухає, підперши щоку рукою, час від часу зітхає. Олексій і сам не знає, де в нього беруться слова, говорить-розповідає, то лає себе, то дружину, то весь світ, який його не розуміє... Назар мовчки киває бармену, і той приносить ще пива.

Пиво випито, проте на душі й далі темно й незатишно. Пиво не рятує. І вже вони з Назаром сидять у скверіку на Контрактовій, навпроти Києво-Могилянської академії, якраз поруч з пам'ятником Сковороді. Назар курить люльку, мрійливо та неквапом випускаючи в повітря дим. Олексій ніяк не заспокоїться. П'яно-романтичний настрій тому сприяє:

– Згадав одну притчу. Творець узяв і змішав декілька сонячних променів, ніжну барву світанку, замріяний смуток ночі, красу лебедя та лілеї, лагідний погляд лані, грайливість кішки, граційність метелика, ласкаву посмішку, пекучий жар багаття, крихкість льоду, трепет газелі, солодощі меду, легкість пуху, ніжність повітря, силу магніту. Щоб перебити солодкавість, додав холодного мерехтіння зірок, непостійність вітру, сльозливість хмар, боязливість зайчяти, набридливість мухи, упертість лелеки, жадібність акули, підозрілість миші, ревнивість тигриці, хитрість лисиці, підступність оси, кровожерливість п'явки, спокусливість змії, дурман опіуму, безжальність стихії. А тоді виліпив фігуру і вдихнув у неї життя. Так з'явилася жінка. Творець передав її чоловікові, сказавши при цьому: «Вона – твоя, зроблена тільки для тебе. Бери її такою, якою вона створена, та не намагайся її змінити. Блаженствуй з нею все життя і страждай до смерті».

– А нафіга? – питає Назар, хитро мружачись. – Нафіга, брате, страждати до смерті?

– Е-е-е-е, той... – Олексій не знаходиться, що відповісти.

І врешті Назар, чи не вперше за весь вечір, розроджується довгою тирадою:

– Гм, жінки... Твоя біда, друже, що ти музу захотів «ощасливити», тобто перетворив її на дружину. Хто така дружина? Га? Вслухайся в слово! Це насамперед подруга. Вірний друг! Вона і мати твоїх дітей, берегиня домашнього вогню, отого рівного, що не пече і не лякає, а варить їсти та взимку гріє хату. А от муза – геть інше! Це божественний ідеал, щось нереально-прекрасне, споглядальний образ, на який моляться, якому поклоняються. У музу обов'язково закохуються, якщо пощастить – вона стає неперевершеною коханкою, але не більше. Не прив'язуй музу до каструлі, до віника, до пральки, до пелюшок, брудних шкарпеток та закаканих підгузків, бо вона тобі цього не пробачить і рано чи пізно обернеться на фурію, а твоє життя перетворить на пекло.

Назар кладе праву руку Олексію на плече, прискіпливо втуплюється в очі:

– А ти думаєш, чому я досі не одружений? Сорок п'ять років мені стукнуло. Отож. А досі сам. Музи, дружини – заплутатися легко. Жінка, може, і найдосконаліше творіння Господа, погоджуюся, і притча твоя, звісно, красива, але певно, не всім підходить, хай уже Творець вибачає. Але... Олексію, не завжди для щастя потрібна жінка. Бо досі живуть на білому світі такі люди, як він, – Назар киває в бік пам'ятника Сковороді.

Мокрий Сковорода наче мружиться від світла ліхтаря, котрий засліплює кам'яні очі. Замислене аскетичне обличчя, погляд спрямований ніби всередину. Торбинка притиснута до грудей.

– Ти про пам'ятник? До чого тут він? – Олексій здивовано стенає плечима. – Що може знати про жінок пам'ятник? Тобто, що про них Сковорода знав? Він ніколи не був одружений, йому з тіла ніколи не виймали душу, не топтали її.

Назар затягується, криво посміхається:

– А ти звідки знаєш? Та тьху на тебе, дурню! Ірка – ще те стерво! Ой, не треба тіко ляля, душу вона тобі вийняла. Не журися, козаче, запхаєм назад. Бо козак не боїться ні хмари, ні грому, як вийшов із дому. І Сковороду мені не ображай. Ти ж на нього дуже схожий. Хе! Орел, що мух не ловить. Уже вибач, братику, але скажу по правді: хоч ти і вдавав, що все гаразд у твоєму особистому житті, та ж я добре бачив, що ні. Знаю, що зі своїм законом у чужий монастир лізти не годиться, тому й не пхався. Та твою Ірку завжди дратувало все, що любиш ти. Твої друзі, любов до живого світу, прив'язаність не до килимків у хаті, а до трави під ногами, та її навіть те, що ти босоніж по квартирі ходиш злила. А застілля? Скільки разів я в тебе в гостях був? Так, ти запрошував, погоджуюся, але... Мені одного разу стало. Витріщилася твоя Ірка на мене, як лях на козака. Ага, мені й кусок у горло не поліз. Ледве салом не вдавився. Турецький син буду, коли то неправда. Шо там балакати! Ви ж ніколи разом не відпочивали, згадай. Ну. Вона – у Єгипет, ти – у Карпати, вона – у Туреччину, ти – на Десну. Ти – у Холодний Яр, а в неї – фешн. Тьху. Слово яке зафекане. Ех! Та ти ніколи там, у твоїй чотирикімнатній квартирі не був щасливим. Що у вас на стінах висить, згадай. Жодної твоєї картини. Вони, бач, не вписуються в дизайнерське рішення когось там. Тю, і не патякай мені про сімейне щастя. До гепи всьо!

– Не буду. До гепи всьо! – луною повторив Олексій.

– Ага. Туди. Усьо, досить. Нині ж не вівторок, щоб повторяти разів сорок.

– Нині четвер, – не в лад відповів Олексій.

А Назар веде далі та показує люлькою на пам'ятник:

– Знаєш, що він про щастя казав?

Олексій стенув плечима. Хіба він знав? Хміль ударив у голову, він уже ні в чому не був певен.

Назар урочисто підвівся, підняв до неба вказівний палець та голосно прорік:

– «Бути щасливим означає знайти самого себе». О! Як сказано! Тому, друже-брате, бери свою торбу і гайда до мене спати. Поживеш, подумаєш. Спробуємо тебе пошукати. А жінка? Жінка – діло наживне. На твою голову вистачить гризоти, якщо дуже захочеш ще раз перечепитися.

Олексій сумно зітхнув, почухав потилицю:

– Та що вже там... Якось воно таки буде, правда, брате?

Назар підморгнув Олексію та розважливо додав:

– Не журись, козаче! Нехай твій ворог плаче. Чи так, чи сак – не пропадеш, бо козак.

5. Те, що повище зір

— Яюсь біля села зупинився циганський табір. І то була подія найсправжніша. Бо таке не часто траплялося в околиці. Жінки поспішали до циганського коваля з різними завданнями, бо місцевий Тимко спився геть чисто і в короткі моменти виходу із запою був настільки завалений роботою, що не витримував напору і знову брався за старе — напивався.

Циганки з циганчатами вешталися селом у пошуках поживи, гадали селянкам на картах, підбирали те, що зле лежить, запрошували ввечері на дійство — посидіти біля багаття, послухати циганських історій, пісень, подивитися на танці. Василь також піддався веселому шалу юрби і з місцевими парубками вирішив туди сходити. Звісно, не з порожніми руками. Кожен щось узяв для відкупку.

Циганів тоді, як і тепер, зрештою, не дуже жалували. Їх не розуміли, їх остерігалися, але тим вони й були людям цікаві. Не такі, як усі. Циганів у ті часи вважали дволикими істотами, котрі стоять на межі — між світом світла й темряви. Називали себе християнами, однак з дуже дивним ухилом. У головній циганській кибитці, як найдорожчий скарб, завжди возили ікону. Вона була душею табору. Її зазвичай тримали в жіночій половині буди, зліва. Чому зліва? Мабуть, тому, що зліва в людини серце, і там, відповідно, міститься й душа. Так вважали цигани. І якщо щось і берегти, то безсмертну душу, бо все решта не вартує того, щоб за ним ганятися: ані гроші, ані статки, ані слава, навіть воля. Ікона ставала таборовим оберегом. Її охоронцем призначалася найдостойніша в таборі жінка. Наче все гаразд — ікона, християни, правдива віра... Та не все так просто з мандрівним народом. Бо разом з тим цигани вірили в силу-силенну різних забобонів. Так, наприклад, вони і серцем, і душею покладалися на надзвичайну силу та велич вогню — запалювати та підтримувати його могли лишень невинні, тобто неодружені хлопці. Вогонь не дозволялося гасити, він мав сам по собі згаснути. Охоронець вогню не мав права залишати свій пост, аж поки вогонь не вигорить, навіть якщо йому загрожувала смертельна небезпека. Вогнище для циган — то не жарти. Його легко осквернити. Якщо якась жінка своєї спідницею випадково зачіпала вогонь і він запалював чи обпікав її, то це вважалося страшним прокляттям для всього роду. Отже, незабаром слід чекати лиха, пошесті, хвороб та втрат. А жінка, винуватиця скоєного, мусила скласти велику покуту богу вогню, щоб він пробачив їй такий великий гріх. Покуту ж вона вибирала сама і сама ж вирішувала, чи вже готова для очищення.

Для цього робився такий ритуал. Одружені жінки посеред шатра запалювали ритуальний вогонь. Уносилися головна таборова ікона. Винуватицю садили перед вогнищем, завжди обличчям до вогню. Навпроти, за багаттям, ставили ікону. Жінка-винуватиця мала безупинно, не відводячи погляду, дивитися лишень на ікону — аж поки не вигорить багаття. Інші жінки тим часом танцювали довкола вогнища та співали ритуальних пісень. Коли ж винуватиця не втримувалася та відводила погляду, то вважалося, що вона не спокутувала гріха і прокляття чорною хмарою продовжує висіти і над її родиною, і над родинами тих, хто не догледів та дозволив жінці торкнутися полум'я.

Що, Машо, запитаєш, звідки я то все знаю і до чого тут цигани та вогонь? Зачекай трошки, про все згодом.

Машка уважно та напружено слухала Магду. Недопалок у її руці давно згас, вона цього навіть не заримітила. Настільки несподівано цікавою була її нова знайома. Магдалена тим часом продовжувала:

— Так-от, вернемося до села і до табору, котрий стояв неподалік. Того фатального вечора зійшлося біля циганського табору півсела. І, звісно, горіло багаття, і цигани завзято танцювали і співали своїх пісень. І одна з циганок танцювала так, що Василеві аж дух забивало. Не міг відвести від тих чорних очей своїх блакитних. Тонкий стан, лебедина шия, а руки...

То були не руки, то були крила лебідки. Барвиста сукня мерехтіла веселкою. Монисто на хустині, яка огортала дівочий стан, дзвеніло піснею, скрипка ридала, завивала, стогнала, жалілася та реготала... Звивалося звабливе тіло молодої циганки – калейдоскоп кольорів, круговерть чорних жагучих очей, п'яний усміх на устах-коралях, повні перса в затісному для них ліфі, які підстрибують у такт музиці... О, так, звісно, Василь був такий не один. Майже всі чоловіки, що спостерігали за дійством, не змогли відвести від молодої циганочки погляду. Чарівниця, а не жінка! Демониця!

Василь був одинаком. Мав тридцять літ, а для села – то забагато як на холостяка. Круглий сирота, а отже, у селі не з найбагатших. Своєї землі майже не мав. Кавальчик поля біля хати, який родив рівно стільки, щоб не впасти від голодної смерті. А на дрова та на зимове вбрання заробляв наймитуючи. Мав Василь ще один талант – умів справно знаходити воду. Прикладав руку до землі й чув ті місця, де нуртує жива вода.

А зваблива циганка була вже молодницею. Неподалік пильно стежив за нею її чоловік. То відразу впадало в очі. О, ні, він зовсім не ревнував, він просто разом з усіма милувався нею. Був мудрим, знав, що через пару годин всі розійдуться, чужі чоловіки у снах маритимуть його циганочкою, і тільки він матиме щастя торкатися її тіла, цілувати, пестити... А обожнювання іншими тільки додавало жінці життя... Бо коли жінка жадана – вона отримує не одну молодість.

А після танців чоловіки-цигани на конях показували місцевим селякам, як слід вправно їздити верхи. І найвправнішим вважався чоловік отої самої красуні-циганочки. А Василь невпинно дивився на неї. Мав відвести очі, мав... Бо вона вже й так пошматувала його зсередини своїм танцем. Розум знає, а серце своє чинить... Серце очі не відвело. І раптом весь світ для нього змалів до макового зернятка: вона і її очі заступали йому весь світ. І він уже не чув нікого та нічого не бачив. А вона дивилася лишень на свого чоловіка. Те, що потім відбулося, вважав якимсь дивним жахіттям.

Циганка раптом озирнулася, глянувши йому в очі, а в них – біль, страх, відчай... І несподівано, рвучко кинулась бігти. А попереду багаття, і вона біжить простісінько в нього, та, схоже, це її мало хвилює. Хтось перехоплює жінку, смикає за руку на себе, але вона встигає захопити подолом широкої спідниці вогню. Жінка загоряється. Цигани, котрі стоять поруч, кидаються гасити... А тим часом поміж конем та вершником щось відбувається. Жеребець, котрий щойно мав на собі вершника, навіжено б'є копитами та сатаніє у смертельному ритмі. Вершник непорушно лежить долі. Кінь продовжував хвицятися, тупцяючи на його тілі. То чоловік циганки. Цигани відганяють жеребця – і батогами, і палицями. А в того наче біс уселився, бо він продовжує навіжено калічити чоловіка. Хтось крикнув, що кінь сказився, хтось побіг за рушницею, щоб пристрелити коня, з рота жеребця стікає піна, але він не вгаває й далі веде свій лихий танець.

Вогонь на спідниці циганки загасили, але вона не вгамувалася. Тому її міцно тримало декілька пар рук, бо вона виривалася, тягнулася до чоловіка, котрий непорушно лежав біля ніг жеребця.

То був імпульсивний та дурний вчинок. Василь, зовсім не думаючи про наслідки, кинувся в бік коня. Довкола вирувала юрба. Хтось схопив його за рукав, побачивши порив: «Куди, божевільний?» Не зважав, бачив тільки сполохані очі жінки, обгорілу спідницю, попечені ноги, руки в пухирях і вже утриматися на місці не міг.

Василь стояв перед гарцюючим жеребцем. Стояв і не знав, що далі робити. Бачив, як той наставив свої копита і вже був ладен кинутися на нього, та останньої миті, майже перед стрибком, Василь стрімко всім тілом подався вбік, кінь промазав і за інерцією пішов уперед, падаючи на коліна. Тоді Василь, не роздумуючи, заскочив на коня. Жеребець зірвався на рівні ноги та помчав. А Василь і не старався його притримати. Жеребець перестрибнув через

багаття, зачепивши копитом найвищу палаючу гілку. Почувся чийсь зойк, вогонь, схоже, когось зачепив.

Василію потім переповідали, що все відбулося буквально за мить, хоч йому то все видавалося вічністю. Десь з півночі збуджений кінь носив Василя полями та лісами. А чоловік і не робив спроб зупинити чи якось прикоськати тварину. Бо чи можна зупинити божевільного? Звісно, можна, але якою ціною? І коли сонце першим промінчиком благословило ранкову землю, кінь зупинився. Василь майже фізично відчув усю неміч та біль тварини: не лишень жар від тіла, відчував, як тремтить змучена баским рухом плоть коня, згасає кров. У тілі жеребці не залишилося сили. Василь знав, що трапиться наступної миті. Він приготувався. Кінь здійнявся дибки, востаннє натужно заіржав та повалився замертво на правий бік. Василь устиг вистрибнути неушкодженим із сідла.

Пізніше з'ясується, що жеребця три дні тому на водопої вкусила лисиця. Рану замазали глиною і не дуже на неї зважали, бо, на диво, ані почервоніння-загноїння, ані якихось явних симптомів не спостерегли. А гарячковість та норовистість коня списували на молодість... І маєш тепер... Чоловік молодої циганки був мертвий. Понівечене, пошматоване тіло молодого чоловіка оплакували найпрекрасніші у світі очі. Подружжя не мало дітей: Бог не дав, тож оплакувати тіло молодого цигана допомагав увесь табір.

Василя цигани вважали тепер не просто чоловіком, який зумів приборкати скаженого жеребця...

За циганським повір'ями, душа роми, який помер насильницькою смертю, не може просто так відійти. Якщо чоловік утопився, то його душа вважається замкненою в проклятій водоймі, котра його втопила. У жодному разі не дозволялося брати з неї воду, навіть для коней, бо можна зачепити душу покійного. Якщо це зробити, то табір переслідуватимуть нещастя. Тому цигани старалися якнайшвидше покинути се лихе для них місце. Якщо ж людина загинула з вини якогось звіра, то вважалося, що саме у винуватця смерті вселялася душа покійника і поки не впаде замертво хижак-вбивця, душа вважатиметься полоненою, замкненою, стражденною. А така стражденна душа зазвичай накликає на рід прокляття та біди. І не сховатися від них, не втекти. Слід було якнайшвидше знищити винуватця-вбивцю, щоб звільнити невинну душу, а отже, і весь циганський рід. А герой-українець Василь «убив» того, хто полонив душу цигана, і тепер сприймався рятівником циганського роду. Тому міг просити в циган будь-що і йому не могли відмовити.

І Василь попросив! Не мало і не багато – взяти собі за дружину молоду вдову...

Що тут зчинилося!

Ватажок ромів не міг відмовити чоловіку, бо інакше прокляття знову впаде на весь рід, проте ж переступати через традиції та закони не мав права. Василь усе-таки чужинець, вона – циганка, хоч і безчещена. Вона безчестила вогонь. Вона втратила чоловіка та стала річчю.

Питання було винесено на циганський суд, він і тільки він мав силу закону для циган. Правда, спочатку Василеві пропонували гроші, відкупні, і то не маленькі, аби лише відмовився від молодичі-циганки. Та Василь затявся на своєму, хоча грошова спокуса була доволі вагома. Запропонованих грошей вистачило б і на те, щоб купити землі, і корову, і коня, та ще й підлатати хату. Та в чоловіка наче дідько вселився, чи, мо', дух убитого цигана, бо вже від того проклятого страшного вечора не міг ні про що думати, окрім чорних очей молодичі.

Траплялися в циган випадки, коли роми одружувалися з чужинцями. Звісно, рідко, та були. Досі жінка-вдовиця сама вибирала, як і з ким їй далі жити. Але молода вдова, хоч і прожила з чоловіком десять років, досі не народила дитини. У циган така жінка вважалася неповноцінною, такою, що самостійно не може приймати жодних рішень. І за неї все вирішує родина. Тож циганку ніхто й не питав.

Я не знаю, які слова знайшов тоді Василь, щоб переконати циганський суд залишити йому вдовицю. Може, на руку Василеві зіграло те, що суд приймав рішення поспіхом, бо, за

циганським звичаєм, не можна довго залишатися біля могили одноплемінника – це не давало душі перейти спокійно в ліпший світ. Перебування ж поруч колишньої дружини лишень мало прискорити цей процес: душа побачить, що вона з іншим щаслива, і спокійно відійде.

Щойно молода вдовиця з клуночком за плечима переступила поріг Василевої злиденної хати, молодий чоловік запитав її: «Скажи мені, жінко, чи ти справді готова стати моєю дружиною, чи то чиниш з примусу? Якщо з принуки, то я тебе не тримаю і ти можеш піти туди, куди забажаєш. Можеш вернути і до своїх – поміркуй! Ти добре відаєш, що, за вашими законами, пошлюблена жінка, котра ще не народила і втратила мужа, вважається річчю, і тому я тебе можу повернути протягом сорока днів. І тоді цигани вже самі вирішать, як тебе якнайвигідніше збути. І я не впевнений, що той інший тебе любитиме більше, аніж я. У тебе є час, щоб подумати, – аж сорок днів».

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.